

UiO : **Det juridiske fakultet**

Ansvarsgjennombrudd i aksjeselskap

Kandidatnummer: 611

Leveringsfrist: 25. november 2021

Antall ord: 16 617

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Tema og problemstillinger	1
1.2	Begrepsbruk og avgrensninger.....	2
1.2.1	Begrepsbruk.....	2
1.2.2	Ansvarsgjennombrudd.....	2
1.2.3	Forholdet til erstatningsansvar.....	3
1.3	Metode	3
1.4	Videre fremstilling	5
2	HENSYN	6
2.1	Innledning	6
2.2	Generelle hensyn.....	6
2.2.1	Selskapsformen og hensynet til aksjeeiere	6
2.2.2	Kreditorhensyn og rimelighetshensyn	8
2.2.3	Prevensjonshensyn.....	10
2.3	Spesielle hensyn.....	10
2.3.1	Miljøhensyn.....	11
2.3.2	Hensynet til vern av arbeidstakere.....	12
2.4	Sammenfatning og konklusjon	13
3	EKSISTERER DET REGLER OM ANSVARSGJENNOMBRUDD I NORSK RETT?.....	15
3.1	Innledning	15
3.2	Rettskildebildet	16
3.2.1	Aksjelovenes forarbeider.....	16
3.2.2	Rettspraksis.....	17
3.2.3	Juridisk litteratur.....	29
3.3	Sammenfatning og konklusjon	31
4	VURDERINGSTEMA FOR ANSVARSGJENNOMBRUDD.....	33
4.1	Innledning	33
4.2	Momenter.....	34
4.3	Sammenfatning og konklusjon	35
5	ER DET ET BEHOV FOR REGLER OM ANSVARSGJENNOMBRUDD?	36
5.1	Innledning	36

5.2	Erstatningsrettslig ansvar	37
5.2.1	Hensyn bak regelsettene	37
5.2.2	Rettsgrunnlagenes rekkevidde	38
5.2.3	Årsakssammenheng	42
5.2.4	Rettsvirkninger	43
5.2.5	Sammenfatning	44
5.3	Avtalerettslige tilordningssynspunkter	44
5.4	Omstøtelse.....	45
5.5	Omgåelsesbetraktninger.....	45
5.6	Særlig om behovet på miljørettens område.....	47
5.7	Sammenfatning og konklusjon	49

1 Innledning

1.1 Tema og problemstillinger

Temaet for denne masteravhandlingen er ansvarsgjennombrudd i aksjeselskap. Aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA) er organisasjonsformer som innebærer et begrenset ansvar for aksjonærene i et selskap, jf. aksjeloven av 1997 (asl.) og allmennaksjeloven av 1997 (asal.) § 1-2 annet ledd. Hovedregelen etter nevnte bestemmelser er at aksjonærene ikke hefter overfor kreditorene for selskapets forpliktelser. Ansvarsbegrensningen gir uttrykk for det grunnleggende prinsippet om at aksjeselskap og aksjeeiere er to selvstendige rettssubjekter. Aksjeeiernes forpliktelse består i å betale et innskudd uavhengig av selskapets økonomiske stilling. Deltakere i et aksjeselskap/allmennaksjeselskap er dog ikke pålagt å gjøre innskudd i større utstrekning enn det som følger av grunnlaget for aksjetegningen, jf. asl./asal. § 1-2 annet ledd. Selskapets forpliktelser, herunder gjeld, er følgelig aksjeeiere uvedkommende; har aksjeeieren gjort opp sin innskuddsforpliktelse, kan selskapets kreditorer bare søke dekning i selskapets eiendeler og formue. Begrensningen forhindrer dog ikke et personlig ansvar som en aksjeeier har pådratt seg ved særskilt avtale eller ved erstatningsbetingende uaktsomhet.

En lære om ansvarsgjennombrudd representerer et innhugg i hovedregelen etter asl./asal. § 1-2 og prinsippet om selskapets og aksjeeieres rettssubjektivitet. Adgangen til å fastsette ansvar på grunnlag av regler om ansvarsgjennombrudd er ikke lovregulert og har heller ikke vært gjenstand for omfattende domstolsbehandling. Videre råder det noe sprikende oppfatninger i juridisk litteratur om hvorvidt en adgang til ansvarsgjennombrudd foreligger. Det er følgelig grunn til reise spørsmål ved om det eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd i norsk rett. I forkant av vurderingen er det hensiktsmessig å først ta stilling til hvilke hensyn som gjør seg gjeldende ved ansvarsgjennombrudd.

I norsk rett er ansvarsgjennombrudd et rettspolitisk omdiskutert tema. De lege lata oppstiller allerede lovfestede og ulovfestede regler om identifikasjon. Et naturlig spørsmål som kan reises er følgelig om det burde eksistere regler om ansvarsgjennombrudd i norsk rett, herunder om det er et praktisk behov for en gjennomskjæringsregel. Som ledd i diskusjonen er det nødvendig å først klarlegge innholdet i en eventuell lære om ansvarsgjennombrudd.

1.2 Begrepsbruk og avgrensninger

1.2.1 Begrepsbruk

I denne oppgaven vil betegnelsene «aksjeeier» og «aksjonær» bli brukt om en deltaker som eier én eller flere aksjer i et aksjeselskap.

For «konserner» og «morselskap» legges aksjelovens legaldefinisjoner til grunn. Et morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern. Morselskap er et aksjeselskap som har «bestemmende innflytelse over et annet selskap» på grunn av «avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler».¹

Det legges til grunn at «ansvarsgjennombrudd» og «gjennomskjæringsansvar» har samme meningsinnhold.²

Videre brukes betegnelsene «regler om ansvarsgjennombrudd», «læren om ansvarsgjennombrudd» og «gjennomskjæringsregel» som synonymer.

Ved drøftelser knyttet til aksjelovens forarbeider benyttes «departementet» konsekvent om Jus- og politidepartementet.

1.2.2 Ansvarsgjennombrudd

Begrepet «ansvarsgjennombrudd» er verken legaldefinert eller definert i praksis, og begrepet kan derav tillegges ulike betydninger. Det varierer i teorien om begrepet benyttes om alle former for identifikasjon eller om lov- og avtaletolkning holdes utenfor. Med identifikasjon menes at et rettssubjekt ilegges rettslige konsekvenser for et annet rettssubjekts handlinger eller unnlater, som om handlingen/unnlatsen var foretatt av denne selv.³ Som eksempel på aktiv identifikasjon vises det til arbeidsgiveransvaret i skadeerstatningsloven (skl.) § 2-1; arbeidsgiver vil ved oppfyllelsen av nærmere angitte vilkår hefte for skade hans ansatte har voldt. Et eksempel på identifikasjon ved lovtolkning er avgjørelsen inntatt i HR-2010-443-A. Høyesterett påla et morselskap å bekoste undersøkelser knyttet til grunn tilhørende datterselskapet på grunnlag av en ordlydsfortolkning av forurensningsloven (forurl.) § 51.⁴

---

¹ Asl. § 1-3 første og annet ledd.

² Se nærmere redegjørelse for meningsinnholdet av ansvarsgjennombrudd i punkt 1.2.2.

³ Nygaard (2007) s. 221 og s. 301.

⁴ Se nærmere drøftelse av domsavgjørelsen i punkt 3.2.2.3.

Et alminnelig skille synes å gå mellom ansvarsgjennombrudd i vid og snever forstand.⁵

I vid forstand betegner ansvarsgjennombrudd det resultatet at en aksjeeier pålegges ansvar ut-over innskuddsforpliktelsen, uavhengig av rettsgrunnlaget.⁶ Legges en vid begrepsforståelse til grunn vil ansvarsgjennombrudd foreligge eksempelvis der en aksjeeier pålegges ansvar etter erstatningsrettslige regler eller som følge av kontrakt.⁷

I snever forstand er ansvarsgjennombrudd betegnelsen på et særskilt, ulovfestet rettsgrunnlag som kan begrunne et utvidet ansvar for en aksjeeier.⁸ Drøftelsene av avhandlingens problemstillinger blir gjort med henblikk på ansvarsgjennombrudd i snever forstand, og det siktes da til dette meningsinnhold.

1.2.3 Forholdet til erstatningsansvar

I eksisterende lovgivning finnes det allerede enkelte ansvarsgrunnlag som pålegger en selskapsaksjonær ansvar i kraft av deres aksjonærposisjon, herunder erstatningsrettslige regler. Tilsynelatende overlapper regler om ansvarsgjennombrudd med de eksisterende erstatningsrettslige grunnlagene, især medvirkeransvaret. Det overordnede formål med, og de underliggende hensyn bak ansvarsgjennombrudd skiller seg dog fra erstatningsansvar. Ved erstatning ilegges skadevolder på selvstendig grunnlag en plikt til å kompensere for den skade han har påført en annen.⁹ Ved ansvarsgjennombrudd er det imidlertid et spørsmål om det etter omstendighetene er grunn til at det vern aksjelovgivningen stiller opp i asl. § 1-2 skal bortfalle.¹⁰

1.3 Metode

Besvarelsen av spørsmålet om det eksisterer et gjennomskjæringsansvar i norsk rett bygger på rettsdogmatisk metode.

---

⁵ Se blant annet Hagstrøm (1993) s. 251, Asmundsson og Gustavsson (1995) kapittel 3, Fjørtoft (1997) kapittel 1 og Bugge (1999) s. 597.

⁶ Bugge (1999) s. 597.

⁷ *Ibid* s. 597.

⁸ Hagstrøm (2011) s. 103 og Bugge (1999) s. 597.

⁹ Kjelland (2016) s. 24

¹⁰ Se nærmere redegjørelse for forholdet mellom rettsgrunnlagene i punkt 5.2.

Det foreligger ikke en lovfestet adgang til ansvarsgjennombrudd i norsk selskapsrett. Spørsmålet om lovfesting ble vurdert i forbindelse med lovfestingen av medvirkeransvaret i asl. § 17-1 annet ledd, men lovgiver fant ikke grunnlag for dette.¹¹

Et særlig metodisk spørsmål som reises er hvilken betydning forarbeidsuttalelser har når de ikke knytter seg direkte til en lovtekst. I utgangspunktet er det kun lover isolert som er en demokratisk legitim rettskilde; det er lovbestemmelser som har blitt vedtatt av det folkevalgte lovgivningsorganet, Stortinget. Grunnet Stortingets demokratiske forankring anses dets vilje for å være et uttrykk for folkets vilje, hvilket tilsier og begrunner en tung vektlegging av lovgivers vilje som rettskilde.¹² Lovforarbeider utarbeides imidlertid ikke av det folkevalgte organ, men av interne organer og mangler følgelig tilsvarende demokratiske vekt. Etter alminnelig juridisk metode tillegges likevel lovforarbeider som utgangspunkt stor vekt; på grunnlag av den nære sammenhengen mellom lovtekst og forarbeider anses også forarbeidene å gi uttrykk for lovgivers vilje til en viss grad. Utgangspunktet modifieres etter hvorvidt det faktisk er lovgivers vilje som kommer til uttrykk, for eksempel grunnet forarbeidenes alder, hvilket forberedelsesstadium forarbeidet er fra m.m.¹³ Uttalelser i samme lovforarbeid må imidlertid anses å like fullt ut være et uttrykk for lovgivers vilje og intensjon, uavhengig om de er knyttet til en lovtekst eller ikke. Forarbeidene som benyttes i oppgaven er i hovedsak aksjelovens proposisjoner (Ot.prp.) fra 1996-1997 og 2005-2006 og aksjelovens utredning (NOU) fra 1992. Proposisjoner ligger nærmest opp til endelig lovtekst, og anses derfor i større grad å gi uttrykk for lovgivers vilje enn en NOU. Alderen på nevnte lovforarbeider tilsier videre at de bør tillegges en viss vekt. Det kan også argumenteres for at forarbeidene, ved spørsmål om ansvarsgjennombrudd, kan tillegges særlig vekt grunnet mangel av andre holdepunkter for lovgiverintensjonen og mangel på fast og entydig rettspraksis.

Det fremgår av aksjelovens forarbeider inntatt i Ot.prp.nr.23 (1996-1997) at de uavklarte spørsmålene om ansvarsgjennombrudd etter departementets syn skal søkes løst i praksis og teori.¹⁴ For den rettsdogmatiske drøftelsen vil følgelig rettspraksis og juridisk teori være ytterligere sentrale rettskilder.

I vurderingen av gjennomskjæringsansvarets eksistens vil det ses hen til domstolspraksis fra Høyesterett og lagmannsrettene. På bakgrunn av dette er det nødvendig å fastslå den rettskildemessige vekten som vil bli tillagt. I tråd med alminnelig juridisk metode tillegges Høyesterettsavgjørelser betydelig vekt som rettskilde på bakgrunn av deres grunnlovfestede rolle som

---

¹¹ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 125.

¹² Grunnloven § 49 sammenhold § 75 bokstav a.

¹³ Boe (2010) s. 286-287.

¹⁴ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

dommer i siste instans ved konkrete avgjørelser av rettsspørsmål.¹⁵ Hvilken vekt avgjørelser fra underinstanser skal tillegges som rettskilde er ikke like klart. Skoghøy legger til grunn at underrettspraksis «kan få betydning i den utstrekning de har dannet grunnlag for en bestemt praksis eller rettsoppfatning.»¹⁶ Videre kan underrettspraksis tjene en særlig rolle der Høyesterett sin praksis ikke gir klare svar. I det tilfelle foreliggende Høyesterettspraksis ikke danner grunnlag for et klart standpunkt for om en regel om ansvarsgjennombrudd eksisterer eller ikke, vil eventuell konsis underrettspraksis tillegges større vekt som rettskilde for den rettsdogmatiske drøftelsen av problemstillingen.

1.4 Videre fremstilling

Kapittel 2 inneholder en drøftelse av ulike hensyn ved ansvarsgjennombrudd. I kapittel 3 undersøkes det om det på bakgrunn av foreliggende rettskildemateriale er grunnlag til å fastslå eksistensen av en gjennomskjæringsregel. Innholdet i en eventuell lære om ansvarsgjennombrudd i behandles i kapittel 4. Avhandlingens kapittel 5 drøfter om det i norsk rett er et behov for regler om ansvarsgjennombrudd.

---

¹⁵ Grunnloven § 88 og Lilleholt, Mestad og Selmer (2019) kapittel 1.

¹⁶ Skoghøy (2002) s. 326.

2 Hensyn

2.1 Innledning

Ansvarsgjennombrudd innebærer en gjennomskjæring av det begrensede ansvaret som oppstilles i aksjelovens § 1-2. Ansvarsgjennombrudd vil medføre at «aksjeselskapsformen settes til side, og at en eller flere aksjeeiere blir personlig ansvarlig for selskapets forpliktelser eller for tap som er voldt ved dets virksomhet.»¹⁷ Det skjer en identifikasjon mellom selskapet og aksjeeieren i den forstand at aksjeeieren blir ansvarlig for selskapets forpliktelser. Ansvarsgjennombrudd som rettsgrunnlag for å ilegge aksjeeiere ansvar utover sin innskuddsforpliktelse innebærer følgelig et unntak fra hovedregelen om aksjeeiernes begrensede ansvar og utgangspunktet om at selskap og aksjeeiere er atskilte rettssubjekt.

2.2 Generelle hensyn

2.2.1 Selskapsformen og hensynet til aksjeeiere

Ved stiftelse av et selskap er aksjeselskapsformen ett av flere mulige valg av selskapsformer. Aksjeselskapsformen skiller seg fra øvrige selskapsformer med hensyn til muligheter og begrensninger, herunder rettsvirkninger for de involverte aktører og for næringsvirksomheten som skal drives.¹⁸ Et særegent trekk ved aksjeselskapsformen er det begrensede ansvaret for aksjonærer, og formålet med en slik ansvarsbegrensning. Det begrensede ansvaret anses i norsk selskapsrett som «et grunnleggende aksjerettslig prinsipp av stor samfunnsmessig betydning, blant annet for å stimulere til etablering av risikofylt virksomhet.»¹⁹ At ansvarsbegrensningen er samfunnsmessig nødvendig påpekes også i Innstillingen fra Aksjelovkomiteén av 1947 hvor det uttales at det ikke er «tvil om at den risiko som ligger i det ubegrensede ansvar, er så omfattende at det ville bety en alvorlig brems på selve foretaksomheten hvis ansvaret overhodet ikke skulle kunne begrenses [...] Uten ansvarsbegrensning ville det bli meget vanskelig å få i stand større selskaper – selv til sunne foretagender – og dermed større bedrifter i det hele tatt.»²⁰ Tilsvarende synspunkter ble også lagt til grunn i proposisjonen av 2005-2006 som omtaler ansvarsbegrensningen som en «grunnleggende egenskap» ved selskapsformen og «avgjørende for disse selskapsformenes utbredelse og praktisk viktige stilling i næringslivet.»²¹ Formålet med en slik

---

¹⁷ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

¹⁸ Woxholt (2021b) s. 20.

¹⁹ HR-2010-443-A (Hempel) avsn. 69.

²⁰ Innstilling fra Aksjelovkomiteén av 1947 s. 29-30.

²¹ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 122.

ansvarsbegrensning er følgelig å tilrettelegge for risikofylt virksomhet, da slik virksomhet ofte vil være samfunnstjenlig grunnet dets bidrag til samfunnsutvikling, nyskaping og økt verdiskaping. Ved valg av nettopp denne organisasjonsformen er det utvilsomt at ansvarsbegrensningen vil ha vært en vesentlig faktor for valget. Det er dette grunntrekket ved selskapsformen, og i dets forlengelse hensynet til aksjeeierne, som er hovedargumentet mot regler om ansvars-gjennombrudd.

Hovedregelen om begrenset ansvar innebærer at aksjeselskapet og aksjonærene er to selvstendige rettssubjekter og at selskapets økonomiske forpliktelser ikke skal ha betydning for aksjeeiernes privatøkonomi utover deres innskuddsforpliktelse.²² Læren om ansvarsgjennombrudd strider imidlertid med de grunnleggende, selskapsrettslige prinsippene om rettssubjektivitet og ansvarsbegrensning; en aksjeeier pålegges ansvar for selskapets forpliktelser. Eventuelle regler om ansvarsgjennombrudd innebærer økt risiko for personlig ansvar for aksjeeiere, og dermed en svekkelse av det begrensede ansvaret som incitament til å involvere seg i (risikofylt) samfunnsønskelig næringsvirksomhet. Et redusert insentiv til aktiv deltakelse vil bidra til en stagnering av samfunnsutviklingen og nyskaping. På bakgrunn av nevnte forhold er det klart at kjernen i regler om ansvarsgjennombrudd ofte vil motvirke det grunnleggende formålet med selve organisasjonsformen og ansvarsbegrensningen. Hensynet til aksjeselskapsformen og dets formål, og hensynet til aksjeeierne taler følgelig mot regler om ansvarsgjennombrudd.

I forlengelse av hensynet til aksjeeier ligger også et hensyn til forutberegnelighet. En ulovfestet lære om ansvarsgjennombrudd kan argumenteres for å svekke også aksjeeieres forutberegnelighet med hensyn til egen rettsstilling. Fra ulike rettskilder kan enkelte kriterier i en eventuell ansvarslære identifiseres; ett av disse er hvorvidt det vil være *utilbørlig* overfor kreditor å opprettholde ansvarsbegrensningen.²³ Utilbørlig er en skjønnsmessig rettslig standard, og representerer dermed en viss uforutsigbarhet.

Hensynet til aksjeeier kan dog ikke tillegges utslagsgivende vekt til enhver pris, men kun i den grad formålet med ansvarsbegrensningen tilsier det. Formålet er å stimulere til nærings- og samfunnsutvikling, og det er klart at misbruk av ansvarsformen ikke bidrar til dette; misbrukes selskapsformen, vil aksjeselskapenes generelle troverdighet svekkes. Misbruker aksjonærer sitt begrensede ansvar på en slik måte at selskapskreditorer uteses for urimelige ulemper, vil dette kunne bidra til at frivillige kreditorer unnlater å foreta senere investeringer. Eksempelvis ved at en majoritetsaksjeeier bruker sin stemmerett under generalforsamling til å fatte en beslutning som utsetter selskapet for ekstrem risiko og kan resultere i tap selskapet ikke har midler til å dekke. Kredorenes unnlattelse til å engasjere seg kan igjen slå negativt tilbake på den

---

²² Woxholt (2021b) s. 56.

²³ Se nærmere redegjørelse for momentene i en eventuell lære om ansvarsgjennombrudd i punkt 4.2.

samfunnsøkonomiske utviklingen. Det kan derav argumenteres for at gjennomskjæring av det begrensede ansvar i slike tilfeller ikke vil stride mot verken formålet bak ansvarsbegrensningen eller de hensyn som søker å ivareta dette formålet, men heller vil bidra til å legitimere selskapsformen.

Videre taler gode grunner for at selskapsformens ansvarsbegrensning ikke automatisk står like sterkt i konsernforhold med sammenblandet økonomi. Dette synspunktet fremheves særlig i proposisjonen av 2005-2006 til aksjeloven, med henvisninger til Aarbakkeutredningen. Forarbeidene behandler spørsmålet om det foreligger særlige omstendigheter i et konsernforhold som kan begrunne en regel om identifikasjon mellom morselskap og styremedlemmer eller daglig leder i datterselskap. Departementet fremhever i proposisjonen at selv om et morselskap har bestemmende innflytelse over datterselskapet, er det likevel formelt «en avstand mellom konsernselskapene som taler mot et identifikasjonsansvar», fordi innflytelsen utøves gjennom generalforsamling og ikke instruksjer.²⁴ Departementet finner likevel at det i mange konsernforhold i realiteten er «et betydelig interessefellesskap og samstemt opptreden mellom selskapene», og legger til grunn at denne økonomiske sammenhengen «utgjør den særlige interessen som kan begrunne en regel om identifikasjon mellom styremedlemmet eller den daglige lederen og morselskapet.»²⁵ Uttalelsene tar sikte på identifikasjon i forbindelse med erstatningskrav.²⁶ Det kan argumenteres for at slik økonomisk sammenblanding som departementet beskriver i seg selv taler for at ansvarsbegrensningen ikke bør stå like sterkt, og at det derav bør gi grunnlag for identifikasjon for også andre krav mot datterselskapet. Ansvarsbegrensningen bygger på at morselskap og datterselskap er selvstendige rettssubjekt. Selv om morselskap pr. definisjon har innflytelse over datterselskapet, er ikke det ensbetydende med at datterselskapets virksomhet skal komme morselskapet til gode. Foreligger imidlertid sammenblandet økonomi, som innebærer at morselskapet har økonomiske interesser i datterselskapets virksomheter, taler det for at ansvarsbegrensningen ikke bør stå like sterkt. Dette understøttes videre av at morselskapet ikke bør kunne stilles bedre enn om de foretok handlingene selv, når virkningene har betydning for morselskapets egne interesser.

2.2.2 Kreditorhensyn og rimelighetshensyn

---

²⁴ Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 123.

²⁵ *Ibid* s. 123.

²⁶ *Ibid* s. 123.

Aksjeselskapsformen, med dens ansvarsbegrensning, innebærer en mulighet for ansvarsunndragelse, utover det formålet med begrenset ansvar tilsier.²⁷ En ansvarsunndragelse kan gå på bekostning av ulike aktører, eksempelvis minoritetsaksjeeiere, men antakelig vil kreditorer være mest utsatt. De sentrale argumenter for regler om ansvarsgjennombrudd er følgelig hensynet til kreditorene og alminnelige rettferdighetsbetraktninger.

Anerkjennelse av ansvarsgjennombrudd som selvstendig rettsgrunnlag vil utvilsomt bidra til å forhindre misbruk av ansvarsbegrensningen og en urettferdig risikofordeling mellom aksjonærene og selskapskreditorene. Det finnes dog en rekke eksisterende materielle regler i aksjelovgivningen som søker å gi et kreditorvern, eksempelvis kravet til forsvarlig egenkapital i asl. § 3-4 og revisorkontroll etter § 7-4. Det kan derfor argumenteres for at lovgiver ved utformingen av aksjeloven har foretatt en grundig avbalansering av hensynet til kreditors interesser og hensynet til aksjeeierne. Det er imidlertid en umulig oppgave for lovgiver å regulere enhver tenkelig omstendighet, og det vil alltid foreligge en viss risiko for misbruk og omgåelse av regler. En gjennomskjæringsregel kan derfor fungere som en sikkerhetsventil for de tilfeller sterke rettferdighets- og rimelighetsbetraktninger tilsier et særlig kreditorvern som lovens øvrige regler ikke gir. Slike rimelighetsbetraktninger vil særlig foreligge i situasjoner der det begrensede ansvaret ikke kan begrunnes i ansvarsbegrensningens formål. At det etter omstendighetene kan være sterke rimelighetshensyn som tilsier ansvar på grunnlag av en gjennomskjæringsregel ble for øvrig lagt til grunn av i departementets forslag til ny aksjelov i proposisjonen av 1993-1994.²⁸

I forlengelsen av rimelighetshensyn ligger prinsippet om at den som har økonomiske interesser i en virksomhet, også bør bære risikoen ved tap. En viktig reservasjon ligger dog i at lovgiver allerede har foretatt en avveining av dette aspektet og valgt å lovfeste en ansvarsbegrensning. Aksjeeiere som tydelig går utover det som er rimelig og begrensningens formål, kan likevel ikke anses som beskyttelsesverdige.

Det er klart at heller ikke hensynet til kreditor med rette kan strekkes for langt. Frivillige selskapskreditorer vil være kjent med eller ha muligheten til å gjøre seg kjent med at det gjelder en ansvarsbegrensning for aksjonærene forut for avtaleinngåelse. Kreditorer har derfor god grunn og reelle muligheter til å undersøke selskapets økonomiske stilling og deretter foreta en vurdering av risikoen.²⁹ Når frivillige kreditorer velger å kontrahere med et selskap vil det derfor være nærliggende å anse avtaleinngåelsen som en implisitt aksept av selskapets offentlig kjente økonomiske stilling og den risiko denne medfører. Eventuelle regler om

---

²⁷ Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 117.

²⁸ Ot.prp.nr. 36 (1993-1994) s. 89.

²⁹ Knudsen (1994) s. 106.

ansvarsgjennombrudd bør derfor kun benyttes for å verne om kreditor i helt spesielle tilfeller der kreditor hadde liten reell mulighet for å avdekke uakseptable eller urimelige forhold.

2.2.3 Prevensjonshensyn

Ansvarsgjennombrudd kan videre anses å ville ha en preventiv effekt med hensyn til misbruk av ansvarsbegrensningen, og omgåelse av regler til vern for kreditorinteresser. Med henblikk på konsernforhold uttalte Andenæs at «ansvar for datterselskapets forpliktelser [...] [kan] stimulere eieren til omtanke og forsiktighet.»³⁰ Synspunktet gjør seg gjeldende også utenfor konsernforhold. En aksjeeier som må bære en risiko for ansvar for tap han påfører selskapets kreditorer vil i de fleste tilfeller handle mer aktsomt i sin handlingsutøvelse enn om en risiko for ansvar ikke foreligger. En gjennomskjæringsregel vil følgelig oppfordre til varsomhet og motvirke misbruk av ansvarsbegrensningen.

For næringsutvikling kreves det imidlertid at enkelte risikoer tas.³¹ En altfor varsom tilnærming til forvaltning av et selskap er derav ikke nødvendigvis ønskelig. Det er likevel klart at det bør foretas en aktsom vurdering før en aksjeeier foretar en risikobetont beslutning, men vurderingen av hva som anses som aktsomt må i alle tilfeller vurderes i lys av næringslivets karakter.

Videre følger det allerede en oppfordring til aktsom handlemåte av det alminnelige ulovfestede erstatningsansvaret og det særlige erstatningsansvaret for blant annet aksjonærer i asl. § 17-1. Erstatningsansvaret etter begge grunnlag favner om de tilfeller der en aksjonær har opptrådt uaktsomt eller forsettlig. Det kan vanskelig tenkes at en aksjonær har misbrukt ansvarsbegrensningen uten at nødvendig skyld foreligger, især i lys av at simpel uaktsomhet er tilstrekkelig for å ilegge erstatningsansvar etter begge rettsgrunnlag. På bakgrunn av dette kan det hevdes at selv om ansvarsgjennombrudd klart vil innebære en oppfordring til aktsom handlemåte, så er det ikke holdepunkter for at en slik lære vil gi en mer preventiv effekt enn det som allerede følger av øvrige ansvarsgrunnlag.

2.3 Spesielle hensyn

---

³⁰ Andenæs (1984) s. 188.

³¹ Se nærmere redegjørelse i punkt 2.2.1.1.

Aksjelovgivningens ansvarsbegrensning er et resultat av lovgivers avveining av især overnevnte hensyn. Som den klare hovedregel har lovgiver valgt å vektlegge hensynet til aksjeeier tyngre enn hensynet til kreditor. For å begrunne et gjennomskjæringsansvar kan det følgelig ikke være tilstrekkelig at ansvarsbegrensningen utelukkende er urimelig overfor kreditor. Det vil i så fall minimere ansvarsbegrensningens realitet. For at det skal kunne bli aktuelt å skjære gjennom ansvaret, må kreditorhensynet suppleres med spesielle hensyn. Grunnet plasshensyn vil kun et lite utvalg hensyn redegjøres for i det følgende.

2.3.1 Miljøhensyn

Ved utøvelse av næringsvirksomhet er det en betydelig risiko for (og ofte en realitet) at miljøet og naturen blir skadelidende. I proposisjonen av 1996-1997 la departementet blant annet til grunn at ansvarsbegrensning utover det mulighet for å drive risikofylt virksomhet tilsier «er *mest problematisk* [min kursivering] i forhold til interesser som selv har liten mulighet til å foreta risikovurderinger, for eksempel miljøskader». ³² Miljøet er en type interesse som ikke kan fremme sin egen sak, og er avhengig av å bli hensyntatt i regelverk med styrende virkning på selskapers handlemåte.

Regler om ansvarsgjennombrudd vil i dette henseende kunne tenkes å ha en klar preventiv virkning. Risikerer et morselskap eller aksjeeier tilsidesettelse av ansvarsbegrensningen, kan det påvirke handlemåten forut i retning av økt varsomhet eller grundigere undersøkelser, særlig med hensyn til miljøpåvirkninger. En gjennomskjæringsregel kan følgelig lede til økt etterlevelse av det miljørettslige føre-var-prinsippet som gjelder ved utøvelse av handlinger med usikre virkninger for miljø og klima, jf. naturmangfoldloven av 2009 § 9.

Et grunnlag for å fravike utgangspunktet om at et morselskap som aksjonær ikke er ansvarlig for datterselskapets forpliktelser kan videre argumenteres for å forhindre bruk av kompliserte selskapsstrukturer for å pulverisere ansvaret for selskapets virksomhet, herunder miljørettslig ansvar. ³³ Muligheten til å begrense eget ansvar ved å opprette datterselskap som driver miljøskadelig virksomhet, som et morselskap i virkeligheten vil ha økonomisk interesse av, vil ved regler om ansvarsgjennombrudd ikke være like tiltalende.

Et naturlig spørsmål er dog hvilket vern eksisterende miljølovgivning gir, primært forurensningsloven av 1981.

---

³² Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

³³ Sjøfjell (2010) s. 20.

Gjennom en rekke plikter, forbud og fullmaktsbestemmelser søker forurensningsloven å «verne det ytre miljø mot forurensning og å redusere eksisterende forurensning, å redusere mengden av avfall og å fremme en bedre behandling av avfall».³⁴ Spørsmålet om forurensningsloven gir tilstrekkelig vern er særlig interessant i lys av Høyesteretts avgjørelse inntatt i HR-2010-443-A (*Hempel I*). Med hjemmel i forurl. § 51 ble et morselskap pålagt å besørge og bekoste undersøkelser i grunn tilhørende datterselskapet.³⁵ Etter bestemmelsen i forurl. § 51 kan Forurensningsmyndigheten pålegge «den som har, gjør eller setter i verk noe som fører eller som det grunn til å tro kan føre til forurensning» å sørge eller bekoste undersøkelser eller lignende tiltak som med rimelighet kan kreves for å klarlegge forurensningssituasjonen. Etter en ordlydsfortolkning kom Høyesterett til at morselskap etter omstendighetene kan anses å «ha noe» i forurensningslovens forstand, på grunnlag av den omfattende rådighet som et morselskap kan ha over et datterselskap.³⁶ Denne tolkningen ble så lagt til grunn etter en gjennomgang av det øvrige rettskildematerialet, herunder forarbeidsmerkandene i Ot.prp.nr.11 (1979-1980) til forurl. § 7. I forurl. § 7 oppstilles en plikt om at «[i]ngen må ha [...] noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig». Når Høyesterett, på grunnlag av den like utformingen av forurl. § 51 og § 7, finner forarbeidsmerkandene til § 7 av interesse ved tolkning av forurl. § 51, kan det argumenteres for at *Hempel I*-dommen er av interesse for forståelse av «å ha» etter forurl. § 7. Forutsettes det at Høyesterett vil legge en tilsvarende forståelse til grunn ved tolkning av forurl. § 7, taler det for at forurensningsloven gir et vidt vern mot forurensningsskader, og at miljøhensyn derav ikke nødvendigvis er et styrket argument i favør av ansvarsgjennombrudd.³⁷

2.3.2 Hensynet til vern av arbeidstakere

Hensynet til arbeidstakere er et annet eksempel på et hensyn kan supplere generelle urimelighetsbetraktninger, og i så måte bidra til at hensynet til aksjeeiere må gis mindre vekt.

Er et selskap insolvent, kan det åpnes konkursbehandling etter begjæring fra selskapet selv eller en fordringshaver.³⁸ I insolvenskravet ligger at en skyldner «ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller».³⁹ Lønnskrav fra ansatte er et typisk krav et selskap ikke har midler til å dekke etter det er åpnet konkurs. Ansatte nyter et visst vern etter lønnsgarantiloven av 1973; krav på lønn og likestilte krav som ikke kan dekkes på grunn av konkursåpning hos arbeidsgiveren, innestår staten etter nærmere angitte regler, jf. lovens § 1. Vernet etter lønnsgarantiloven

---

³⁴ Forurl. § 1.

³⁵ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsen i punkt 3.2.2.3.

³⁶ HR-2010-443-A avsn 51.

³⁷ Se nærmere redegjørelse for vurderingen av om eksisterende miljørett gir tilstrekkelig vern i punkt 5.6.

³⁸ Konkursloven § 60.

³⁹ *Ibid* § 61.

er dog begrenset; dekningsgraden er begrenset til to ganger grunnbeløpet.⁴⁰ Et gjennomskjæringsansvar vil følgelig kunne supplere konkurslovens regler, og gi arbeidstakere et mer omfattende vern for sitt lønnskrav. Skriver selskapets konkurs seg fra aksjeeieres handlemåte eller beslutninger eller foreligger det en sammenblanding av morselskapets og datterselskapets økonomi, kan det argumenteres hensynet til arbeidstaker supplert med alminnelige kreditorhensyn samlet tilsier at det vil være utilbørlig eller urimelig å opprettholde en ansvarsbegrensning.

Spørsmålet om ansvarsgjennombrudd i arbeidsrettslig henseende ble berørt i avgjørelsen inntatt i HR-2018-2371-A. Saken gjaldt krav om arbeidsgiveransvar for andre selskaper i et konsern enn de konsernselskapene der arbeidstaker formelt var ansatt.⁴¹ Ett av grunnlagene som ble påberopt for felles arbeidsgiveransvar var ulovfestede regler om ansvarsgjennombrudd i selskapsforhold.⁴² Til dette bemerket Høyesterett at ulovfestede regler om ansvarsgjennombrudd ikke «kan gi noe i tillegg til [...] regelen om felles arbeidsgiveransvar på særskilt grunnlag». Nevnte regel fremgår av arbeidsmiljøloven av 2005 § 1-8 som i sin definisjon av «arbeidsgiver» åpner for å plassere arbeidsgiveransvaret hos flere dersom det er særskilt grunnlag for det, «for eksempel dersom også andre enn den formelle arbeidsgiver har opptrådt som arbeidsgiver og utøvd arbeidsgiverfunksjoner.»⁴³ Høyesterett la til grunn at det «er nærliggende» å se regelen om felles arbeidsgiveransvar på særskilt grunnlag «som en regel om nettopp ansvarsgjennombrudd basert på arbeidsrettslige hensyn.»⁴⁴ Uttalelsen understøtter det synspunkt at hensynet til arbeidstaker etter omstendighetene kan begrunne fravikelse av den selskapsrettslige ansvarsbegrensningen; lovgiver har for arbeidsrettens område funnet det nødvendig å lovfeste en vid forståelse «arbeidsgiver» fordi arbeidsrettslige hensyn kan tilsi at en annen enn den formelle arbeidsgiver bør holdes ansvarlig.

2.4 Sammenfatning og konklusjon

Ansvarsgjennombrudd i snever forstand er et selvstendig rettsgrunnlag for å ilegge aksjeeiere utvidet ansvar for aksjeeiere; aksjeeiere holdes ansvarlig for selskapets forpliktelser. Regler om ansvarsgjennombrudd er følgelig et unntak fra hovedregelen om aksjeeieres begrensede ansvar etter asl. § 1-2 og en fravikelse av prinsippet om at selskap og aksjeeiere et to selvstendige rettssubjekt.

---

⁴⁰ Lønnsgarantiloven § 1 tredje ledd nr. 1.

⁴¹ HR-2018-2371-A avsn. 1.

⁴² *Ibid* avsn. 121.

⁴³ *Ibid* avsn. 102-103.

⁴⁴ *Ibid* avsn. 121.

Det primære hensynet bak en gjennomskjæringsregel er hensynet til kreditor. Aksjelovgivningens ansvarsbegrensning innebærer en mulighet for ansvarsunndragelse, utover det som muligheten for å drive risikofylt virksomhet tilsier.⁴⁵ Finner slik ansvarsunndragelse sted, vil ikke lenger formålet med ansvarsbegrensningen være til stede. Rettferdighets- og rimelighetshensyn taler dermed for å ilegge aksjeeiere utvidet ansvar.

Hovedhensynet som taler imot regler om ansvarsgjennombrudd er hensynet til aksjeeier, begrunnet i den samfunnsmessige betydningen av å drive risikofylt (nærings)virksomhet. Samfunnsutvikling henger tett sammen med selskapsvirksomhet, og det er essensielt med et virkemiddel som gir aksjeeiere insentiv til å involvere seg. Det kan likevel tenkes at det i enkelte tilfeller ikke vil stride med ansvarsbegrensningens formål å bygge på regler om ansvarsgjennombrudd, og derav grunn til å gi hensynet til kreditor utslagsgivende vekt. Rasjonale bak et slik synspunkt er at for stor usikkerhet for frivillige kreditorer kan tenkes å redusere deres insentiv til å involvere seg. Hensynet til aksjeeier og behovet for slike aktørers deltakelse må følgelig avveies mot behovet for kreditorers involvering. Regler om ansvarsgjennombrudd kan bidra til å forhindre en konsekvent nedprioritering av kreditors interesser, især i de tilfeller aksjeeier ikke fortjener det særlige vernet ansvarsbegrensningen oppstiller.

Videre vil regler om ansvarsgjennombrudd kunne tenkes å ha en preventiv virkning mot uakt-som handlemåte i kraft av aksjonærposisjon. I næringsssammenheng er det imidlertid en nødvendighet å ta enkelte risikoer for å fremme videreutvikling. En for streng aktsomhetsnorm er derfor ikke ønskelig, men i alle tilfeller bør handlinger og beslutninger tilknyttet selskapsvirksomhet være gjennomtenkt.

Etter omstendighetene kan det foreligge andre hensyn av en slik styrke at de(t), sammenholdt kreditorhensyn og urimelighetsbetraktninger, tilsier en tilsidesettelse av aksjelovgivningens ansvarsbegrensning.

Miljøhensyn er et hensyn som kan tale med tyngde i favør av gjennomskjæring. Behovet for beskyttende regelverk er sterkere for interesser som selv har liten mulighet til å foreta risikovurderinger. Det kan dog argumenteres for at eksisterende miljølovgivning allerede gir et utbredt vern av miljøinteresser.

Det kan tenkes at det foreligger gode grunner for å fravike ansvarsbegrensningen også på enkelte områder innen arbeidsrettens område. Ved eksempelvis konkurstilfeller kan hensynet til arbeidstakere etter omstendighetene kunne stå særlig sterkt.

---

⁴⁵ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

3 Eksisterer det regler om ansvarsgjennombrudd i norsk rett?

3.1 Innledning

En gjennomskjæringsadgang er ikke regulert i lov. Høyesterett har heller ikke uttrykkelig fastslått eksistensen av slike regler. I fravær av en uttrykkelig hjemmel for en gjennomskjæringsregel er det naturlig å reise spørsmål om det i norsk rett eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd.

3.2 Rettskildebildet

3.2.1 Aksjelovens forarbeider

I alminnelighet er forarbeider en sentral rettskilde ettersom forarbeidsuttalelser ofte vil kaste lys over lovgivers intensjon med en vedtatt lovregel. I foreliggende tilfelle er det ikke tale om forståelsen av en lovfestet rettsregel, men lovforarbeidene inneholder dog uttalelser og forutsetninger om ansvarsgjennombrudd. Forarbeidene som behandles her består videre i stor utstrekning av proposisjoner. Grunnet proposisjonenes tidsmessige nærhet i lovgivningsprosessen til endelig lovtekst, kan det argumenteres for at proposisjonene gir et visst uttrykk for lovgivers intensjoner, og derav kan gis en viss rettskildemessig vekt. Videre har forarbeidene som fremheves en alder som tilsier rettskildemessig tyngde. I alle tilfeller er lovforarbeider egnet til å kaste lys over tankeprosessen bak endelig lov. Aksjelovens forarbeider danner derfor et sentralt utgangspunkt for drøftelsen av adgangen til ansvarsgjennombrudd i norsk rett.⁴⁶

Aksjelovens samlede forarbeider gir klart uttrykk for at regler om et utvidet ansvar for aksjeeiere ikke er utelukket i norsk rett. I aksjelovgruppens forslag til revisjon av aksjeloven i utredning av 1992 heter det at «gjennomskjæring bare kan være aktuelt i unntakstilfeller, og at en gjennomskjæring forutsetter et *særlig grunnlag*.»⁴⁷ Etter å ha kommentert relevant rettspraksis, juridisk teori og rettsstillingen i nordiske land sammenfatter aksjelovgruppen sitt standpunkt med en antakelse om at «man ikke kan avvise et (indirekte eller direkte) gjennomskjæringsansvar etter norsk rett.» Disse uttalelsene gir uttrykk for at det eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd, men at det er forbeholdt særlige tilfeller.

I proposisjonen av 1993-1994 finner departementet at det begrensede ansvar for aksjeeiere, på bakgrunn av de vesentlige samfunnsmessige interesser som knytter seg til ansvarsbegrensningen, bør videreføres som den klare hovedregel.⁴⁸ Departementet uttaler imidlertid at «det i sjeldne tilfeller kan være grunn til at gjøre unntak fra den nevnte hovedregelen» og støtter seg

---

⁴⁶ Se avhandlingens punkt 1.3 for nærmere redegjørelse.

⁴⁷ NOU 1992:29 s. 43.

⁴⁸ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 89.

her til Aksjelovgruppens synpunkt i samme proposisjon.⁴⁹ Videre uttaler departementet at det «ikke er aktuelt [...] å gå lenger i retning av å tillate ansvarsgjennombrudd enn det som trolig følger av gjeldende, ulovfestet rett.»⁵⁰ Uttalelsen gir støtte til Aksjelovgruppens antakelse om at det «etter gjeldende norsk rett *trolig eksisterer en begrenset adgang* [min kursivering] til å foreta gjennomskjæring.»⁵¹ Denne uttalelsen sammenholdt departementets tilslutning indikerer at en viss adgang til ansvarsgjennombrudd foreligger etter norsk rett. Aksjelovgruppen legger imidlertid avslutningsvis til at det i framtiden bør overlates til praksis «å ta stilling til *om* [min kursivering] og i hvilken utstrekning det skal være adgang til å foreta gjennomskjæring i unntakstilfeller.»⁵² Overlatelsen til rettspraksis til å ta stilling til «om» det er en adgang, taler for at Aksjelovgruppen ikke har tilsiktet å gi en slutning om at regler om ansvarsgjennombrudd eksisterer. Proposisjonen av 1993-1994 gir følgelig ikke klare nok holdepunkter for å fastslå eksistensen av regler om ansvarsgjennombrudd, men det trekker klart i retning av at en gjennomskjæringsregel ikke er utelukket.

Aksjelovgruppens antakelse i utredningen fra 1992 følges opp av departementet i proposisjonen av 1996-1997, der det uttales at aksjelovens ansvarsbegrensning «ikke [er] til hinder for at en aksjeeier under særlige omstendigheter kan bli ansvarlig i kraft av [...] synspunkter om gjennomskjæring (ansvarsgjennombrudd)».⁵³ Videre uttaler departementet i proposisjonen av 2005-2006, med henvisning til den tidligere proposisjonen, at de «ikke [ser] grunnlag for å anta annet enn at spørsmålet om ansvarsgjennombrudd må vurderes i lys av de konkrete omstendigheter i det aktuelle tilfellet.»⁵⁴

Forarbeidsuttalelse viser klart at et utvidet personlig ansvar for aksjeeiere ikke er utelukket etter norsk rett, men gir likevel ikke holdepunkter for en ubestridt slutning om rettstilstanden. Det mest nærliggende er å legge uttalelsene til grunn for at lovgiver ikke har ønsket å avskjære etableringen av fremtidige regler om ansvarsgjennombrudd utviklet i praksis og teori, snarere enn å fastslå at et slikt grunnlag eksisterer.

3.2.2 Rettspraksis

Redegjørelsen av aksjelovens lovforarbeider viser at lovgiver i all hovedsak overløt etablering og utforming av regler om ansvarsgjennombrudd til domstolene. I tiden både før og etter

---

⁴⁹ *Ibid* s. 89 og 87.

⁵⁰ *Ibid* s. 89.

⁵¹ *Ibid* s. 87.

⁵² *Ibid* s. 87.

⁵³ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 128.

⁵⁴ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 125.

arbeidet med forarbeidene har temaet blitt behandlet i enkelte domstolsavgjørelser. Grunnet plasshensyn vil kun et utvalg av dommer bli belyst i det følgende. Rasjonale for utvalget av dommer er avgjørelsens rettskildemessig vekt, rettsvirkninger og rettssetninger.

3.2.2.1 Rt-1991-119, Normount

Avgjørelsen inntatt Rt-1991-119 konstaterer ikke en gjennomskjæringsregel, men det kan argumenteres for at dommen likevel understøtter et synspunkt om at ansvarsgjennombrudd er prinsipielt tenkelig i norsk rett.

Saksforholdet gjaldt et befrakterselskap, A/S Normount Africa Line, som led store økonomiske tap og ikke kunne innfri gjelden til flere amerikanske selskaper. Kreditorselskapene tok derfor arrest i et skip tilhørende selskapet Canadian Forest Navigation Company. Ltd. (CFN), som ble nødt til å innfri kravene for å få frigitt skipet. CFN reiste deretter sak mot Normount og dets styremedlemmer. Det omtvistede spørsmålet i saken var om selskapets økonomi var «så dårlig at styret burde ha søkt avverget at ytterligere krav ville oppstå».⁵⁵

Det primære grunnlaget for kravet var erstatningsbestemmelsen i aksjeloven av 1976 § 15-1, men Høyesterett tok likevel utgangspunkt i ansvarsbegrensningen og adgangen til gjennomskjæring. Resultatet i dommen ble at styremedlemmene ikke kunne holdes erstatningsansvarlige. Retten fremholdt ansvarsbegrensningen som en grunnregel i aksjeretten og dets betydning «nettopp for risikofylte virksomheter.»⁵⁶ Høyesterett legger imidlertid til at det «må [...] kreves noe spesielt» for at kreditorene skal skjære gjennom ansvarsbegrensningen ved å gå bakenfor selskapet de har kontrahert og «søke dekning hos de enkelte deltakerne – aksjonærene».⁵⁷ Førstvoterende legger følgelig til grunn en (høy) terskel for anvendelse av en gjennomskjæringsregel og gir i så måte implisitt uttrykk for at ansvarsgjennombrudd er et mulig rettsgrunnlag for utvidet aksjonæransvar, dog forbeholdt spesielle tilfeller. At dommen kan tas til inntekt for at gjennomskjæringsansvar er tenkelig i norsk rett, understøttes av at det var denne avgjørelsen Aksjelovgruppen i utredningen fra 1992 tok utgangspunkt i for sin antakelse om at gjennomskjæringsansvar ikke kan avvises etter norsk rett.⁵⁸ Gode grunner taler følgelig for å tillegge avgjørelsen vekt i favør av eksistensen av et ulovfestet gjennomskjæringsansvar.

---

⁵⁵ Rt-1991-119 (Normount) s. 124.

⁵⁶ *Ibid* s. 123.

⁵⁷ *Ibid* s. 123.

⁵⁸ NOU 1992:29 s. 44.

3.2.2.2 HR-1996-49-B, Kongeparken

En sentral domsavgjørelse er avgjørelsen inntatt i HR-1996-49-B. Saksforholdet gikk ut på at Park Holding AS drev en fornøyelsespark gjennom det heleide datterselskapet Kongeparken AS. Etter konkurs hos selskapet Kongeparken AS ble det ingen dividende til de uprioriterte kreditorer. Spørsmålet i saken var om et krav fra aksjeselskapets kreditorer kunne rettes direkte mot selskapets aksjonær, i dette tilfellet morselskapet Park Holding AS.⁵⁹ Det anførte rettsgrunnlaget for kreditorenes krav var ansvarsgjennombrudd.

En enstemmig Høyesterett konkluderte med at det i saken ikke forelå grunnlag for ansvarsgjennombrudd. Retten la innledningsvis til grunn at det i alminnelighet «skal mye til for å kunne statuere et slik direkte ansvar for aksjonærene.»⁶⁰ Standpunktet begrunnes med en henvisning til en uttalelse fra avgjørelsen inntatt i Rt. 1991 s. 119 (*Normount*) knyttet til ansvarsbegrensningen som følger av aksjeselskapsformen. I *Normount*-avgjørelsen legger førstvoterende til grunn at ansvarsbegrensningen er gitt for nettopp risikofylte virksomheter og at ansvaret begrenser seg til de midler selskapet disponerer over. Videre uttales det at «[d]ersom kreditor ikke får dekning gjennom disse midler, må det derfor kreves noe spesielt for at han skal kunne skjære gjennom ansvarsbegrensningen og søke dekning hos de enkelte deltakere». ⁶¹ Høyesteretts finner at uttalelsene i *Normount*-avgjørelsen ikke kan tas til inntekt for at regler om ansvarsgjennombrudd eksisterer, men at det ved en eventuell lære skal mye til for å «skjære gjennom ansvarsbegrensningen». Retten går over til å vurdere om det i foreliggende tilfelle foreligger forhold som tilsier gjennomskjæringen av ansvarsbegrensningen, og trekker i denne forbindelse frem to argumenter som etter rettens syn kan begrunne et eventuelt ansvarsgjennombrudd; «(1) Fremtrer det som utilbørlig overfor kreditorene å opprett holde ansvarsbegrensningen, og (2) har det vært en sammenblanding mellom selskapene som medfører at selve det formelle selskapsforhold ikke fortjener vern.»⁶²

Retten tar ikke stilling til om det eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd; dommen bidrar i så måte ikke til en avklaring av spørsmålet. Det er følgelig god grunn til å vise varsomhet med å tillegge avgjørelsen for stor rettskildemessig vekt i dette henseende. Avgjørelsen trekker imidlertid klart i retning av at regler om ansvarsgjennombrudd ikke er utelukket; en inngående behandling av vurderingstema for et rettsgrunnlag som ikke anses tenkelig har formodningen mot seg. Avgjørelsen illustrerer dog den klare hovedregel om at hensynet til aksjeeiere står meget sterkt.

---

⁵⁹ HR-1996-49-B (Kongeparken) s. 672.

⁶⁰ *Ibid* s. 678.

⁶¹ Rt-1991-119 (*Normount*) s. 123 og HR-1996-49-B (Kongeparken) s. 678.

⁶² HR-1996-49-B (Kongeparken) s. 678-679.

3.2.2.3 HR-2010-443-A, Hempel I

En av de nyeste dommene som kan kaste lys over temaet ansvarsgjennombrudd, er avgjørelsen inntatt i HR-2010-443-A. Til forskjell fra Kongeparken-dommen omtaler ikke Høyesterett ansvarsgjennombrudd uttrykkelig. Det er derfor nødvendig å først ta stilling til om resultatet i Hempel I-dommen faktisk bygger på regler om ansvarsgjennombrudd. I juridisk teori er det inntatt ulike standpunkter til dette spørsmålet; herunder at resultatet bygger på en gjennomskjæringsregel.⁶³

Spørsmålet Høyesterett tok stilling til var om morselskapet Hempel AS kunne pålegges å sørge for eller bekoste undersøkelser knyttet til forurensning i grunn tilhørende datterselskapet.⁶⁴

Det påberopte ansvarsgrunnlaget var forurl. § 51. Spørsmålet ble, med hjemmel i nevnte bestemmelse, besvart bekreftende av Høyesterett. Virkningen av avgjørelsen var at morselskapet ble ansvarlig for utgiftene til undersøkelse av grunnen etter datterselskapets rettsforgjengers virksomhet. Det er på bakgrunn av denne konsekvensen det kan argumenteres for at Høyesterett i realiteten bygger på regler om ansvarsgjennombrudd.

Som utgangspunkt for tolkning av lovbestemmelsen ser førstvoterende hen til bestemmelsens ordlyd. Den språklige tolkningen vurderes deretter i lys av lovens formålsbestemmelse i § 1, relevante lovforarbeider og systembetragtninger.⁶⁵ Fremgangsmåten ved tolkningen av bestemmelsen er således i tråd med alminnelig juridisk metode, og trekker i retning av at resultatet er tuftet på en konkret lovtolkning.

I vurderingen behandles også forholdet til selskapsrettslige prinsipper. Førstvoterende refererer til uttalelser fra miljødepartementet som legger til grunn at «[m]iljø- og samfunnsmessige hensyn tilsier [...] etter departementets syn en innskrenkende tolkning av den selskapsrettslige ansvarsbegrensningen».⁶⁶ Domsbegrunnelsen går så over til å drøfte i hvilken grad et morselskap kan anses som ansvarssubjekt etter forurl. § 51 når datterselskapet eier noe som kan føre til forurensning, herunder identifikasjon mellom de to rettssubjektene.⁶⁷ Etter å ha vurdert lovens ordlyd og formålsbestemmelse, ser førstvoterende hen til systembetragtninger, deriblant

---

⁶³ Sjøfjell (2010) s. 20.

⁶⁴ HR-2010-443-A (Hempel I) avsn. 1.

⁶⁵ *Ibid* avsn. 50-65.

⁶⁶ HR-2010-443-A (Hempel I) avsn. 47.

⁶⁷ *Ibid* avsn. 47-51.

forholdet til erstatningsreglene i forurensningsloven. I den forbindelse viser Høyesterett til uttalelser fra forurensningslovens lovforarbeider om blant annet aksjeeiernes begrensede ansvar for selskapets forpliktelser og konkluderer med at et morselskap «[e]tter departementets syn [...] [ikke kan] gjøres erstatningsansvarlig for forurensningsskade som et datterselskap svarer for, med mindre det foreligger ansvar etter [...] ulovfestet rett.»⁶⁸ Dommer Bruzelius reiser deretter spørsmål om betydningen de selskapsrettslige prinsippene har for tolkningen av bestemmelsene om ansvarssubjekt for offentligrettslige tiltak etter forurensningsloven, herunder hvorvidt slike prinsipper er til hinder for å pålegge morselskapet et ansvar for virksomhet knyttet til datterselskapet.⁶⁹

Høyesterett konkluderer avslutningsvis med at et morselskap kan ilegges ansvar, dersom datterselskapet ikke kan gjøre opp for seg.⁷⁰ Retten presiserer dog at ansvaret er begrenset til den aksjeeier som har faktisk styring og kontroll med datterselskapet.⁷¹ Hempel AS ble imidlertid holdt ansvarlig, også for den forurensning som selskapet ikke hadde hatt faktisk styring og kontroll med. Undersøkelsene Hempel AS ble holdt ansvarlig for knyttet seg undersøkelser av grunnen etter virksomhet som fraskrev seg fra datterselskapets rettsforgjenger, og det er i så måte tale om en betydelig faktisk utvidelse av morselskapets ansvar.

Selv om spørsmålet ble avgjort på bakgrunn av forurensningsloven, trakk Høyesterett linjer til selskapsrettslig identifikasjonsspørsmål, herunder betydningen av aksjeselskapsformens ansvarsbegrensning. Videre var realitetsvirkningen av resultatet at aksjeeierne i morselskapet ble holdt ansvarlig for utgiftene til undersøkelser knyttet til virksomheten til datterselskapets rettsforgjenger. Det er på bakgrunn av denne konsekvensen at det i ettertid har blitt tatt til orde for at avgjørelsen rent faktisk indirekte bygger på en gjennomskjæringsregel som eget rettsgrunnlag, og at en klar lovhjemmel for å fravike det grunnleggende selskapsrettslige prinsippet ikke forelå.⁷²

Domsbegrunnelsen er dog ikke tydelig på hvorvidt det bygges på regler om ansvarsgjennombrudd. Det er mer nærliggende å legge til grunn at Høyesterett foretar en utvidet ordlydsfortolkning av forurl. § 51, og hjemler ansvar i denne. Selv om tolkningen kan utfordres i lys av legalitetsprinsippet, gir ikke en slik svakhet ved Høyesteretts begrunnelse grunnlag for å legge til grunn at det i stedet er bygd på regler om ansvarsgjennombrudd. Uklarheten i domsbegrunnelsen taler med tyngde for at en lære om ansvarsgjennombrudd ikke kan forankres i Hempel

---

⁶⁸ *Ibid* avsn. 65-66.

⁶⁹ *Ibid* avsn. 67-69.

⁷⁰ *Ibid* avsn. 69 og 84.

⁷¹ *Ibid* avsn. 69.

⁷² Se her Sjøfjell (2010) s. 19-20. I motsatt retning, se Aarbakke mfl. (2012) s. 69 og Tore Bråthen (2015) s. 105.

I-dommen. Det vises til at eksistensen av regler om ansvarsbrudd er et omdiskutert tema og uten klar hjemmel i lovfestet eller ulovfestet rett. Det vil tvilsomt være holdbart å forankre en omdiskutert lære i en domsbegrunnelse som ikke uttrykkelig tar stilling til spørsmålet.

Det følger av alminnelig rettskildelære at en dom fra Høyesterett i utgangspunktet vil være et prejudikat for den rettssetning som dommen bygger på. For denne dommens vedkommende vil det innebære at den generelle tolkningen av forurl. § 51 og den realitetsvirkning den har med hensyn til ansvarsbegrensningen som følger av asl. § 1-2, anses som uttrykk for gjeldende rett inntil en eventuell lovendring, eller det fravikes i senere avgjørelser av Høyesterett.

Det kan imidlertid foreligge forhold som kan bidra til å svekke dommens rettskildeverdi. Høyesterett har i Hempel I-dommen primært tolket forurl. § 51. Selv om retten ikke uttrykkelig har bygd resultatet på ulovfestede regler om ansvarsgjennombrudd, medførte det endelige tolkningsresultatet at aksjeeierne et utvidet ansvar for morselskapet. Høyesterett har imidlertid verken tatt stilling til spørsmålet eksistensens av regler om ansvarsgjennombrudd eller gitt en klar rettssetning i dette henseende. Argumentasjonen bygger på et samspill mellom argumenterer knyttet til tolkningen av forurensningsloven og selskapsrettslige resonnementer, der reelle hensyn til syvende og sist har hatt stor gjennomslagskraft.⁷³ På denne bakgrunn kan det vanskelig sies at avgjørelsen er et prejudikat for eksistensen av en lære om ansvarsbegrensning, men at den i stedet må anses som et argument for at regler om ansvarsgjennombrudd ikke er utelukket etter norsk rett.

3.2.2.4 *RG-2007-411, Fina*

Blant eksisterende underrettspraksis er særlig avgjørelsen inntatt i RG 2007 s. 411 av interesse. Saken gjaldt et selskap som i et tidligere søksmål ikke hadde fått medhold i sitt erstatningskrav, og ble idømt saksomkostninger for motparten. Selskapet var dog uten økonomiske midler. Etter å ha forgjeves forsøkt å inndrive fra selskapet, krevde motparten omkostningene dekket av selskapets eneaksjonær personlig. Selskapets eneaksjonær var for øvrig også enestyret og daglig leder i selskapet. Spørsmålet for lagmannsretten var om selskapets aksjonær kunne holdes personlig ansvarlig for saksomkostninger som selskapet ved rettskraftig dom var dømt til å betale motparten.⁷⁴

Resultatet i dommen var at selskapets eneaksjonær ble holdt personlig ansvarlig. Lagmannsretten fant at vilkårene for å tilsidesette ansvarsbegrensningen etter asl. § 1-2 på ulovfestet

---

⁷³ Woxholt (2021b) s. 87.

⁷⁴ RG-200-411 (Fina).

grunnlag var oppfylt i foreliggende sak. Det som gjør avgjørelsen særs interessant er at lagmannsretten eksplisitt fastslår at det gjelder en regel om ansvarsgjennombrudd som kan gi grunnlag for å fravike ansvarsbegrensningen.⁷⁵

Retten innleder domsbegrunnelsen med å stadfeste utgangspunktet om aksjonærenes begrensede ansvar, og poengterer i så henseende at det likevel gjelder et erstatningsansvar ved utvist erstatningsbetingende uaktsomhet. Motparten hadde imidlertid påberopt seg ansvarsgjennombrudd, ikke erstatning, og retten går derfor over til å vurdere ansvarsgjennombrudd, uten å kommentere forholdet til erstatningsansvaret ytterligere.

Lagmannsretten gjengir deretter et utdrag fra Ot.prp.nr.23 (1996-1997) der departementet blant annet fremholder en antakelse om at domstolene vil kunne godta en gjennomskjæringsregel til tross for at det ikke gjelder en lovfestet regel eller en høyesterettsdom som uttrykkelig bygger på et slikt grunnlag. Videre fremheves departementets syn om at selv om tilordningssynspunkt i praksis kan medføre samme resultat som ansvarsgjennombrudd, og det foreligger flere uavklarte spørsmål i forbindelse med erstatningsansvar, ansvarsgjennombrudd og tilordningssynspunkter, så er spørsmålene best egnet for å løses i teori og rettspraksis. Avslutningsvis fra forarbeidene gjengis også departementets syn om at det i noen typetilfeller, konsernforhold og erstatningsansvar overfor tredjepersoner, kan synes å være større grunn til å tillate ansvarsgjennombrudd enn i kontraktsforhold hvor medkontrahenten selv kan vurdere selskapets stilling, og at det ved vurderingen av spørsmål knyttet til gjennomskjæring bør vektlegges at øvrig lovgivning ikke skal miste sin realitet.

Uten å verken slutte seg til eller ta avstand fra departementets vurderinger, går lagmannsretten over til å hitsette fra avgjørelsen inntatt i HR-1996-49-B (*Kongeparken*). Lagmannsretten viser her til uttalelsen om at det «skal mye til for å kunne statuere et slikt direkte ansvar for aksjonærene» og til Høyesteretts nærmere redegjørelse for hva som i hovedsak kan begrunne ansvarsgjennombrudd. Selv om Høyesterett ikke tar direkte stilling til om det eksisterer en gjennomskjæringsregel i norsk rett, anser imidlertid lagmannsretten det som forutsatt av Høyesterett.

Avslutningsvis i sin gjennomgang av rettskildemateriale siterer lagmannsretten Hagstrøm sin oppsummering av rettsstilstanden. Hagstrøm konkluderer med at «direktekrav mot aksjonær er en realitet i norsk rett» og at når gjennomskjæring kan skje vil bero på en totalvurdering, der særlig tre momenter, tilnærmet like i innhold som momentene redegjort for i HR-1996-49-B, er sentrale.⁷⁶

---

⁷⁵ RG-200-411 (Fina).

⁷⁶ RG-2007-411 (Fina).

På bakgrunn av det gjennomgåtte materiale konkluderer lagmannsretten med at «det i norsk rett gjelder en regel om ansvarsgjennombrudd som kan gi grunnlag for å fravike den ansvarsbegrensning som følger av aksjeloven § 1-2.»⁷⁷

I henhold til alminnelig rettskildelære vil underrettspraksis som hovedregel ha begrenset vekt som rettskilde. I ettertid av domsavgjørelsen har det imidlertid blitt hevdet at dommen har en spesiell rettskildeværdi «fordi anke til Høyesterett ble nektet fremmet, HR-2007-154-U» og at den derfor kan «forstås å være i samsvar med Høyesteretts oppfatning».⁷⁸ Av ulik oppfatning er blant annet Zimmer som hevder at ankenektelse «normalt ikke [gir] grunnlag for å gi dommen større rettskildevækt enn lagmannsrettsdommer i sin alminnelighet».⁷⁹ Anken ble nektet da den «klart ikke ville føre frem», jf. tvistemålsloven av 1915 § 373 tredje ledd nr. 1.⁸⁰ Spørsmålet for Høyesterett var utelukkende om aksjonæren kunne holdes personlig ansvarlig for selskapets forpliktelse til å betale saksomkostninger. Når Høyesteretts ankeutvalg kommer til at anken «klart ikke vil føre frem», kan det tale for at Høyesterett tilslutter seg lagmannsrettens avgjørelse, og at avgjørelsen derav bør gis en spesiell rettskildeværdi. Dog er det slik at regler om ansvarsgjennombrudd, slik det blir fremhevet i aksjelovens forarbeider og fremhevet av lagmannsretten, grenser og dels overlapper med erstatningsrettslige regler og avtalerettslige tilordningssynspunkter.⁸¹ Det er derav ikke utenkelig at Høyesterett ville ha kommet til samme resultat, men med en annen begrunnelse. Det er følgelig ikke klare holdepunkter for at Høyesterett, ved ankenektelse, har tilsluttet seg lagmannsrettens begrunnelse, herunder rettssetningen om at det eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd i norsk rett.

Videre kan det hevdes at lagmannsretten sin domsbegrunnelse fremstår mangelfull. Retten henviser til utdrag fra aksjelovens forarbeider, men gir ingen forklaring av hvordan retten selv forstår departementets uttalelser. Uttalelsene er formulert i løse vendinger, og gir etter alminnelig språkbruk ikke et klart svar, utover at ansvarsgjennombrudd er prinsipielt tenkelig. Retten ser hen til én avgjørelse fra Høyesterett. Høyesterettsavgjørelsen tar ikke uttrykkelig stilling til om det faktisk eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd, men utpensler enkelte kriterier som i så fall må være oppfylt. Lagmannsretten legger til grunn at Høyesterett har forutsatt at det eksisterer en gjennomskjæringsregel, men begrunner ikke dette nærmere. Avslutningsvis vises det til uttalelser fra én teoretiker, som kan understøtte eksistensen av en gjennomskjæringsregel. På tidspunktet dommen ble avsagt var det imidlertid flere andre teoretikere som hadde ytret sin

---

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Woxholt (2021b) s. 86

⁷⁹ Zimmer (2018) s. 54.

⁸⁰ HR-2007-154-U.

⁸¹ Se nærmere redegjørelse for forholdet mellom regler om ansvarsgjennombrudd og øvrige rettsgrunnlag i kapittel 5.

skepsis til å konstatere at det gjelder regler om ansvarsgjennombrudd i norsk rett.⁸² Videre synes teoretikeren det henvises til å snakke om ansvarsgjennombrudd i vid forstand.⁸³ Legges en slik forståelse til grunn kan relevansen av Hagstrøm sine uttalelser utfordres.⁸⁴ Det kan tyde på at domsbegrunnelsen ikke tufter på en grundig drøftelse av det foreliggende rettskildebildet, og dermed er grunn til å vise varsomhet med å tillegge dommen for stor rettskildemessig vekt for etableringen av ansvarsgjennombrudd i snever forstand.

3.2.2.5 LA-2020-177208

En nyere lagmannsrettsavgjørelse av interesse er avgjørelsen inntatt i LA-2020-177208. Saken gjaldt tvist om erstatning for idømte sakskostnader i tidligere sak om patent. I avgjørelsen ble det reist spørsmål om blant annet erstatningsansvar for morselskap etter ulovfestede regler om ansvarsgjennombrudd. Lagmannsretten kom til at det ikke var grunnlag for å ilegge morselskapet betalingsplikt på grunnlag av ansvarsgjennombrudd.⁸⁵

Om gjennomskjæringsansvarets eksistens uttaler retten at «[s]pørsmålet om hvorvidt det gjelder ulovfestede regler om «ansvarsgjennombrudd» [...] har vært noe uklart i norsk rett.»⁸⁶ Det hitsettes deretter fra Andenæs som konkluderer med at det i norsk rett er inntatt en restriktiv holdning til ansvar etter regler om ansvarsgjennombrudd, men at «døren ikke er lukket helt igjen.»⁸⁷ Lagmannsretten siterer deretter Høyesteretts utpensling av vurderingstema i Kongparken- og Minnor-dommen.⁸⁸ På bakgrunn av nevnte rettskildemateriale konkluderer retten med at «vilkårene for ansvarsgjennombrudd ikke er oppfylt» i den foreliggende sak, etterfulgt av en subsumsjon.

Lagmannsrettens vurdering av om kriteriene for ansvarsgjennombrudd er oppfylt etter å ha berørt spørsmålet om lærens eksistens, indikerer at retten finner at det i norsk rett kan ilegges ansvar etter regler om ansvarsgjennombrudd. Det ser ut til å retten legger særlig vekt på Andenæs konklusjon om at «døren ikke er lukket helt igjen». Det er nærliggende å forstå at retten her slutter seg til Andenæs analyse av rettskilder, og finner at det er tilstrekkelig holdepunkter for å konstatere at ansvarsbegrensningen i særlige tilfeller kan skjæres gjennom. I likhet med avgjørelsen inntatt i RG-2007-411 foretar imidlertid ikke lagmannsrettens en grundig drøftelse

---

⁸² Se nærmere redegjørelse for juridisk litteratur i punkt 3.2.3.

⁸³ Se nærmere redegjørelse for skille mellom ansvarsgjennombrudd i vid og snever forstand i punkt 1.2.4.

⁸⁴ Se nærmere redegjørelse for Hagstrøms synspunktet i punkt 3.2.3.

⁸⁵ LA-2020-177208.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ Se avhandlingens punkt 4.2.

av spørsmålet, hvilket er betenkelig når retten åpner med å konstatere at de lege lata er «noe uklart». Uttalelsen tilsier at retten burde ha foretatt en mer inngående drøftelse av rettskildebildet. I fraværet av dette er det grunn til å tillegge vekten noe mindre vekt som rettskilde, da det kan argumenteres for at den er mangelfull. I motsatt retning taler avgjørelsens alder.

3.2.2.6 HR-2020-1947-A, Akademiet

En siste avgjørelse som skal trekkes frem her er avgjørelsen inntatt i HR-2020-1947-A. Spørsmålet i saken var om en majoritetsaksjeeier var erstatningsansvarlig overfor en minoritetsaksjeeier. Resultatet i dommen var erstatningsansvar som følge av brudd på majoritetsaksjeeierens ulovfestede lojalitetsplikt. Det kan likevel argumenteres for at avgjørelsen kan være interessant i en analyse om ansvarsgjennombrudd. Som redegjørelsen av Kongeparken-dommen viser, fant Høyesterett at eventuelt ansvarsgjennombrudd i konsernforhold hovedsakelig må begrunnes ut fra om det fremtrer utilbørlig å opprettholde ansvarsbegrensningen og om det har vært en sammenblanding mellom selskapene som medfører at det at selve det formelle selskapsforhold ikke fortjener vern.⁸⁹ For å ta stilling til om en eventuell lære om ansvarsgjennombrudd er anvendelig, er det nødvendig å først klarlegge saksforholdet.

Selskapet Akademiet Utdanning Norge AS (heretter «Akademiet Utdanning») ble stiftet av fire privatpersoner, og er morselskapet i en kompleks konsernstruktur («Akademiet-konsernet») som gjennom ulike selskaper driver undervisningsvirksomhet. En tredjedel av aksjene i selskapet Skoledrift AS (heretter «Skoledrift») var eid av Akademiet Utdanning, mens de øvrige aksjer var fordelt mellom de fire stifterne av Akademiet Utdanning. Skoledrift eide videre 80 prosent av aksjene i Respa Kompetanse AS (heretter «Respa»). De siste 20 prosentene av Respa var eid av Berben AS, et selskap som ikke var en del av Akademiet-konsernet.

Gjennom Akademiet-konsernets nettportal drev Respa privatskolevirksomhet og salg av kurs. Undervisningskonseptet tuftet på avtaler med flere selskaper i Akademiet-konsernet, herunder en avtale om fremleie av lokaler fra Skoledrifts heleide datterselskap, Akademiet Oslo AS (heretter «Akademiet Oslo»). I mai 2015 overførte Berben AS sine aksjer i Respa til Satoe Invest AS. I etterfølgende måned ble fremleiekontrakten som sikret Respa lokaler, sagt opp av Akademiet Oslo. Grunnlaget for oppsigelsen var at fremleieavtalen var inngått i strid med friskolelovas forbud mot å drive annen virksomhet enn den som var knyttet til undervisning. Deretter trakk Skoledrift tilbake immaterielle rettigheter Respa hadde fått rett til å benytte, og virksomheten i Respa måtte opphøre.

---

⁸⁹ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsen i punkt 3.2.2.2.

I etterkant av avtalenes opphør fikk Akademiet Nettstudier AS, et heleid datterselskap av Akademiet Utdanning og dermed et søsterselskap av Skoledrift, inngå en tilsvarende fremleieavtale av lokalene. Dette til tross for at også denne avtalen, i likhet med den som var inngått med Respa, var i strid med friskolelova. Akademiet Nettstudier fikk også inngå nødvendige avtaler med Skoledrift slik at undervisningsvirksomheten til Respa kunne tilbys av Akademiet Nettstudier. Studentene som har benyttet seg av Respa sine tjenester kunne derfor fortsette studiene på samme vilkår som tidligere, men nå gjennom Akademiet Nettstudier.⁹⁰

Oppsigelsen av fremleieavtalen og avtalen om immaterielle rettigheter medførte kun skader for minoritetsaksjeeieren Satoe Invest, da de øvrige aksjonærene i Respa hadde eierinteresser i Akademiet Nettstudier. Minoritetsaksjeeieren reiste dermed et erstatningskrav etter asl. § 17-1 mot majoritetsaksjeeieren Skoledrift.

Flertallet fant at det i realiteten var skjedd en virksomhetsoverføring fra Respa til Akademiet Nettstudier, uten at Respa fikk vederlag. En enstemmig Høyesterett fastslo at aksjeloven må suppleres med en ulovfestet lojalitetsplikt. Flertallet fant videre at virksomhetsoverføring fra Respa til Akademiet Nettstudier var i strid med aksjeeierens lojalitetsplikt. Det faller utenfor denne oppgavens formål å redegjøre for Høyesteretts rettslige vurderinger av den ulovfestede lojalitetsplikten.

Av særlig interesse for vurderingen av om ansvarsgjennombrudd kunne vært et aktuelt ansvarsgrunnlag, er flertallets uttalelser om betydningen av at saksøkte inngår i et konsern. Flertallet i Høyesterett presiserer utgangspunktet om at hvert selskap i et konsern er et selvstendig rettssubjekt og ansvarsbegrensningen som følger av dette. Videre fremheves betydningen av at et morselskap har bestemmende innflytelse og dermed vil kunne beslutte formuesoverføringer mellom datterselskap. Slike overføringer påvirker ikke nødvendigvis de bakenforliggende eierens interesser, men kan imidlertid være til skade for «selskapet det overføres fra og dermed også selskapets kreditorer, minoritetsaksjeiere». For å unngå slik illojal tapping av selskapsmidler, oppstiller aksjelovgivningen vilkår om at konserninterne transaksjoner skal baseres på forretningsmessige vilkår og prinsipper, jf. asl. § 3-9. Flertallet fremholdt:

Et morselskaps handlinger må imidlertid vurderes i lys av den overordnede styringsmuligheten morselskapet har. I et konsern kan beslutninger i forskjellige selskaper samlet lede til et resultat som medfører ensidig verdioverføringer fra ett selskap til ett eller flere andre.

---

⁹⁰ HR-2020-1947-A (Akademiet) avsn 3-17.

Etter Høyesteretts oppfatning vil morselskapene dermed ha en særlig aktsomhetsplikt.⁹¹ Det kan argumenteres for at Høyesterett, ved å ilegge morselskapene en særlig aktsomhetsplikt, i realiteten utvider morselskapets ansvar for datterselskapets handlinger. Legges en slik oppfatning til grunn, er det grunn til å spørre om ansvar i stedet kunne hjemles i en gjennomskjæringsregel. Særlig er spørsmålet aktuelt ettersom den ulovfestede lojalitetsplikten Høyesterett statuerer og begrunner ansvar i, tidligere har vært omdiskutert i juridisk teori.⁹²

På bakgrunn av konsernstrukturen i Akademiet-konsernet, taler gode grunner for at det har skjedd en slik sammenblanding mellom selskapene som medfører at selve det formelle selskapsforhold ikke fortjener vern. Videre kan det også argumenteres for at overdragelsen av avtaler til Akademiet Nettstudier, et selskap alle utenom én aksjeeier i Respa hadde aksjer i, tilsier at det vil være utilbørlig å opprettholde ansvarsbegrensningen. Det kan argumenteres for at beslutningene maskerer en utelukkelse av minoritetsaksjeeieren, og at sterke rimelighetshensyn tilsier gjennomskjæring. Det at det i realiteten skjedde en virksomhetsoverføring innebærer videre at det ikke var tale om en beslutning som bidro til nyskapning eller utvikling, og gjennomskjæring i dette tilfelle vil derav ikke nødvendigvis stride med ansvarsbegrensningens formål.

Minoritetsaksjonæren påberopte seg imidlertid ikke ansvarsgjennombrudd som rettslig grunnlag. Retten er etter det sivilrettslige disposisjonsprinsippet bundet til de påstander og påstandsgrunnlag partene i en sak nedlegger.⁹³ Det finnes dog eksempler på rettsavgjørelser hvor domstolen nevner øvrige ikke-påberopte ansvarsgrunnlag, uten å vurdere disse nærmere. Som eksempel vises det til RG-2007-411 der lagmannsretten innledningsvis bemerker:

Det følger av aksjeloven § 1-2 at aksjonærene ikke hefter for selskapets forpliktelser overfor kreditorene. En aksjonær kan likevel pådra seg et erstatningsansvar overfor kreditorene dersom han har utvist erstatningsbetingende uaktsomhet. Dette ansvarsgrunnlag er ikke påberopt fra Furdals side. Kravet mot Gilje er forankret [...] ansvarsgjennombrudd.⁹⁴

I fraværet av en Høyesterettsdom som uttrykkelig tar stilling til eksistensen av regler om ansvarsgjennombrudd, ankenektelse av lagmannsrettens avgjørelse i RG-2007-411 som statuerer en gjennomskjæringsregel og den usikkerhet som fremkommer i juridisk teori, kan det argumenteres for at Høyesterett hadde en viss oppfordring til å i et *obiter dictum* kommentere

---

⁹¹ HR-2020-1947-A (Akademiet), avsn 51.

⁹² Christoffersen (2021) kapittel 1.

⁹³ Backer (2020) s. 99.

⁹⁴ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsen i punkt 3.2.2.4.

forholdet til ansvarsgjennombrudd; især når de brudd på den ulovfestede lojalitetsplikten be-
grunnes med den sammenblandende konsernstrukturen og morselskapets styringsmuligheter.
Når Høyesterett likevel utviser stor tilbakeholdenhet med å ta stilling til eller uttrykke seg om
gjennomskjæringsansvarets eksistens, taler gode grunner for at det bør utvises forsiktighet med
å konstatere at en gjennomskjæringsregel gjelder i norsk selskapsrett.

3.2.3 Juridisk litteratur

I aksjelovens forarbeider ble eldre juridisk teori ansett for i hovedsak å være tilbakeholden med
å tillate et gjennomskjæringsansvar.⁹⁵ Det har imidlertid blitt avsagt noen domsavgjørelser etter
forarbeidsuttalelsen ble gitt i 1992, hvilket tilsier en ny gjennomgang av standpunktet i juridisk
litteratur.

Grønland er en av teoretikerne som er mest avvisende til eksistensen av regler om ansvarsgjen-
nombrudd. Etter en gjennomgang av HR-1996-49-B (*Kongeparken*) og HR-1996-42-A
(*Minnor*) konkluderte Grønland med at avgjørelsene ikke ga grunnlag for å hevde at det eksis-
terer en ulovfestet regel om aksjeeiers ansvar for selskapets forpliktelser. Standpunktet ble be-
grunnet i at det ikke var behov for en slik regel.⁹⁶

Asmundsson og Gustavsson uttaler at det «ikke er grunnlag for å oppstille en lære om ansvarsgjen-
nombrudd som argumentasjonsmåte for utvidet aksjonæransvar.»⁹⁷ Rasjonale bak uttalel-
sen ser ut til å være at ansvaret som vil følge av ansvarsgjennombrudd ikke skiller seg fra det
som kan følge av øvrige rettsregler, for eksempel culpaansvaret etter den alminnelige erstat-
ningsretten eller avtalerettslige tilordningssynspunkter.

I motsatt retning argumenter Hagstrøm, som på bakgrunn av rettskildebildet i 1993 konkluderer
med at «materiale viser at direktekrav mot aksjonærer er en realitet i norsk rett.»⁹⁸ Konklusjo-
nen følges imidlertid opp med et utsagn om at «en systematisk plassering i erstatningsretten [vil
gi] den beste forståelse av hvilke fenomener ansvarsgjennombrudd omhandler.»⁹⁹ Uttalelsen
ser ut til å gi uttrykk for at ansvarsgjennombrudd i realiteten er et erstatningsansvar. Ved å
plassere ansvarsgjennombrudd inn under erstatningsretten, kan det følgelig argumenteres for at
det ikke er tale om faktisk gjennomskjæring av aksjeeiernes begrensede ansvar, men snarere et

---

⁹⁵ NOU 1992:29 s. 43.

⁹⁶ Grønland (1996) kapittel 5.

⁹⁷ Asmundsson og Gustavsson (1995) s. 293.

⁹⁸ Hagstrøm (1993) s. 278.

⁹⁹ *Ibid* s. 282.

utvidet erstatningsansvar etter alminnelige erstatningsregler. Avhandlingen behandler imidlertid ansvarsgjennombrudd i snever forstand, og det er derfor grunn til å vise tilbakeholdenhet med å tillegge Hagstrøms konklusjon relevans i dette henseende.¹⁰⁰

Marthinussen og Aarbakke tar til orde for at det eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd i norsk rett. Med utgangspunkt i en gjennomgang av eldre avgjørelser fra Høyesterett uttales det at det er «flere rettsavgjørelser som fastslår heftelse for aksjeeier for forpliktelse som et aksjeselskap er hoveddebitor for»¹⁰¹, og at det dermed synes å være en adgang til å pålegge aksjeeiere et utvidet ansvar.

Eksistensen av regler om ansvarsgjennombrudd synes videre forutsatt av Bugge. Ved behandlingen av forurl. § 55 som gjelder erstatningskrav ved forurensningsskade uttaler han at et morselskap i spesielle tilfeller kan anses som ansvarssubjekt, og at «de ulovfestede regler om ansvarsgjennombrudd [kommer] inn som et supplement: På dette grunnlaget kan et morselskap bli erstatningsansvarlig for forurensningsskade som forårsakes av virksomheten i et datterselskap.»¹⁰² Uttalelsen ser ut til å bygge på en antakelse om at ansvarsgjennombrudd er et selvstendig rettsgrunnlag og at en slik rettsregel i visse tilfeller kan utfylle forurensningslovens ansvarsregler.

Av interesse er også Sjøfjell sin argumentasjon for eksistensen av ansvarsgjennombrudd som rettsgrunnlag for utvidet aksjeeieransvar. Argumentasjon knytter seg til forståelsene av resonnementene i Hempel I-dommen.¹⁰³ Sjøfjell hevder at i alle fall deler av grunnlaget for det resultatet Høyesterett her kom til var gjennomskjæring av aksjeselskapsformen, og at det derfor etter gjeldende rett er en viss adgang til ansvarsgjennombrudd.¹⁰⁴

Enkelte teoretikere er imidlertid mer tilbakeholdne med å ta til orde for eksistens av en gjennomskjæringsregel. Andenæs konkluderer etter en gjennomgang av Kongeparken- og Minnordommen med at «norsk rett inntar en restriktiv holdning til muligheten for å holde aksjonærer ansvarlige på grunnlag av ansvarsgjennombrudd, men at døren ikke er helt lukket.»¹⁰⁵ Tilsvarende standpunkter synes forutsatt av også Bråthen og Woxholt.¹⁰⁶

---

¹⁰⁰ Se avhandlingens punkt 1.2.4.

¹⁰¹ Marthinussen og Aarbakke (1996) s. 24-25.

¹⁰² Bugge (1999) s. 611.

¹⁰³ Se avhandlingens punkt 3.2.2.3.

¹⁰⁴ Sjøfjell (2010) s. 20.

¹⁰⁵ Andenæs (2007) s. 57.

¹⁰⁶ Bråthen (2019) s. 364 og Woxholt (2018) s. 146.

Gjennomgangen gir uttrykk for at de fleste teoretikere i alle fall synes å holde spørsmålet åpent, i den forstand at regler om ansvarsgjennombrudd ikke er utelukket i norsk rett; det synes å være en viss konsensus om at det etter omstendighetene kan være tenkelig å ilegge et utvidet aksje-eieransvar hjemlet i regler om ansvarsbrudd i særlige tilfeller.

3.3 Sammenfatning og konklusjon

Det klare utgangspunktet etter aksjeselskapslovgivningen er at aksjonærer ikke kan holdes ansvarlig utover sine innskudd til selskapskapitalen.¹⁰⁷ Ansvarsbegrensningen innebærer videre at et morselskap ikke kan holdes ansvarlig for datterselskaps forpliktelser, selv om morselskapet har full kontroll over datterselskapet. Det siste ble lagt til grunn av Høyesterett i Kongeparken-dommen.¹⁰⁸ Det er følgelig et unntak fra dette som krever klare holdepunkter.

En samlet analyse av rettskildene taler for at det gjelder en lære ansvarsgjennombrudd i norsk selskapsrett. I fravær av en lovregulert adgang, må regler om ansvarsgjennombrudd utledes fra øvrige relevante rettskilder.

Lovforarbeidene til eldre og ny aksjelovgivning gir klart uttrykk for at lovgiver ikke har ønsket å løse problemstillingen, og har sett det hensiktsmessig å overlate utviklingen av eventuelle regler om ansvarsgjennombrudd til rettspraksis og teori. Overlatelsen av problemstillingen til praksis og teori taler imidlertid for at lovgiver selv ikke har ønsket å avskjære en adgang til ansvarsgjennombrudd. Sammenholdes dette med enkelte andre uttalelser i lovforarbeidene om momenter i en vurdering av ansvarsgjennombrudd, terskel for anvendelse av en eventuell lære og antakelser om at det eksisterer et visst praktisk behov, kan det argumenteres for at ansvarsgjennombrudd etter lovforarbeidene er prinsipielt tenkelig.

Domstolsbehandlingen av ansvarsgjennombrudd er relativt beskjedent. Blant eksisterende Høyesterettspraksis er det ingen avgjørelser som uttrykkelig bygger på regler om ansvarsgjennombrudd eller på generelt grunnlag fastslår eksistensen av gjennomskjæringsansvar. Blant underrettspraksis er det kun én avgjørelse som slår fast eksistensen av regler om ansvarsgjennombrudd, hvilket er langt fra nok avgjørelser til at det er tale om en bestemt praksis eller rettsoppfatning som kan tillegges betydelig rettskildemessig vekt.

Fra Høyesterettspraksis kan dog særlig to avgjørelser, Kongeparken-dommen og Minnor-dommen, argumenteres for å trekke i retning av at regler om ansvarsgjennombrudd er prinsipielt

---

¹⁰⁷ Asl. § 1-2.

¹⁰⁸ HR-1996-49-B (Kongeparken) s. 679.

tenkelig. I avgjørelsene utpensler Høyesterett innholdet i en eventuell lære om ansvarsgjennombrudd. Å drøfte vilkår for og gi autoritative anvisninger på et rettsgrunnlag som ikke er prinsipielt tenkelig, har formodningen mot seg. Det må dog sondres mellom de lege lata og hva som er prinsipielt tenkelig; selv om en rettsregel er prinsipielt tenkelig, er ikke det ensbetydende med at det er gjeldende rett. En annen avgjørelse som kan trekkes frem er Hempel I-dommen. I tiden etter har enkelte teoretikere hevdet at avgjørelsen dels bygger på regler om ansvarsgjennombrudd, ettersom Høyesteretts tolkning av forurl. § 51 i realiteten innebar et utvidet ansvar for et morselskap i konsernforhold.

I alle tre avgjørelsene kan det argumenteres for at Høyesterett «hopper over der gjerde er lavest». I Kongeparken- og Minnor-dommen finner retten at det ikke er nødvendig å ta stilling til spørsmålet om det eksisterer regler om ansvarsgjennombrudd, fordi de utpenslede vilkårene ikke er oppfylt. I Hempel I-dommen går ikke retten uttrykkelig inn på ansvarsgjennombrudd, men trekker linjer til den aksjeselskapsrettslige ansvarsbegrensningen. I stedet for å gå nærmere inn på ansvarsgjennombrudd, finner Høyesterett heller grunnlag for en vid tolkning av ansvarssubjektet etter forurl. § 51. Det må bemerkes at ansvarsgjennombrudd ikke ble påberopt av partene, men det kan hevdes at Høyesterett i så fall heller burde avvist kravet av prosessuelle grunner enn å fastslå en utvidet ordlydsfortolkning som det ikke nødvendigvis er rettslig grunnlag for.¹⁰⁹ Når Høyesterett viser stor tilbakeholdenhet med å ta stilling til et rettsspørsmål lovgiver i hovedsak har overlatt til nettopp domstolene, taler det mot å tillegge avgjørelser som ikke uttrykkelig fastslår regler om ansvarsgjennombrudd vekt for en slutning om eksistensen av regler om ansvarsgjennombrudd. Likevel gir den omfattende behandlingen av lærens innhold, sammenholdt med den relativt åpne holdning i juridisk teori, inntrykk av at regler om ansvarsgjennombrudd ikke er utelukket.

Det samlede rettskildematerialet gir ikke holdepunkter for en *klar* slutning om at det i norsk rett eksisterer generelle regler om ansvarsgjennombrudd. Rettskildene gir dog inntrykk av at det i etter omstendighetene i særlige tilfeller er grunnlag for å fravike aksjelovgivningens ansvarsbegrensning på ulovfestet grunnlag. De trekker samlet i retning av ansvar etter regler om ansvarsgjennombrudd vil bli akseptert i norsk rett, og at det derav kan konkluderes med at det eksisterer en gjennomskjæringsregel.

---

¹⁰⁹ Det siktes her til kritikk av avgjørelsen for manglende klar lovhjemmel. Det vil falle utenfor oppgaven å gå dypere inn i denne kritikken.

4 Vurderingstema for ansvarsgjennombrudd

4.1 Innledning

Analysen av relevante rettskilder viser at det ikke er uproblematisk å fastslå eksistensen av en lære om ansvarsgjennombrudd. Til tross for at det ikke foreligger et klart rettsgrunnlag for ansvarsgjennombrudd i norsk rett, har det i rettspraksis og teori likevel utkrystallisert seg enkelte kriterier som må foreligge for at utvidet aksjonæransvar kan forankres i en lære om ansvarsgjennombrudd.

4.2 Momenter

Det fremgår av Ot.prp.nr.23 (1996-1997) at lovgiver i hovedsak overlot etableringen og utviklingen av regler om ansvarsgjennombrudd til domstolene og juridisk teori.¹¹⁰ I aksjelovgruppens forslag til revisjon av aksjeloven i utredning av 1992 ble det likevel fremholdt at et eventuelt ansvar krever et «særlig grunnlag» og at «[d]ette særlige grunnlag må fastlegges ved en vurdering, hvor prinsippet om ansvarsbegrensning og de behov dette skal tilgodese må settes opp mot behovet for i visse tilfeller å la kreditorinteressen og andre interesser (enn den dominerende aksjeeierinteressen) som knytter seg til selskapet gå foran. De særlige grunner som taler for gjennomskjæring, må i det enkelte tilfelle være sterke, mer enn overveiende.»¹¹¹ Videre uttales det at «gjennomskjæringsansvar er hjemlet når det ville være *utilbørlig* eller *klart urimelig* [...] om ansvarsbegrensningen skulle bli stående.»¹¹²

En sentral avgjørelse i dette øyemed er Kongeparken-dommen. Saken gjaldt et direkte krav fra aksjeselskapets kreditorer mot selskapets aksjonærer.¹¹³ Det anførte rettsgrunnlaget var ansvarsgjennombrudd, men det førte ikke frem. Selv om retten ikke tok stilling til om det på ulovfestet grunnlag eksisterer en regel om ansvarsgjennombrudd, kom førstvoterende med enkelte bemerkninger knyttet til vurderingstema. Høyesterett uttalte at «[e]t eventuelt ansvarsgjennombrudd må [...] i tilfelle begrunnes hovedsakelig ut fra to typer argumenter. (1) Fremtrer det som utilbørlig overfor kreditorene å opprett holde ansvarsbegrensningen, og (2) har det vært en sammenblanding mellom selskapene som medfører at selve det formelle selskapsforhold ikke fortjener vern. De to sett argumenter må ses i sammenheng, og det må foretas en helhetsvurdering.»¹¹⁴ Det er nærliggende å legge til grunn at det første kriteriet Høyesterett fremhever i realiteten svarer til kriteriet om en avveining av kreditorinteressen mot øvrige hensyn som kommer til uttrykk i utredningen av 1992. En vurdering av hvorvidt det vil være utilbørlig å opprettholde aksjelovgivningens ansvarsbegrensning, vil bero på en avveining av de hensyn som taler for eller imot et vern i det enkelte tilfellet.

Like etter avgjørelsen i Kongeparken-dommen ble avsagt, ble flere av uttalelsene fulgt opp og bekreftet i avgjørelsen inntatt i HR-1996-42-A (*Minnor*). Høyesterett henviste til redegjørelsen av de to sentrale argumentene, og fant at det ikke var grunn til å ta stilling til om norsk rett

---

¹¹⁰ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

¹¹¹ NOU 1992:29 s. 44.

¹¹² *Ibid* s. 44.

¹¹³ Se avhandlingens punkt 3.2.2.2.

¹¹⁴ HR-1996-49-B, s. 678.

inneholder en regel om ansvarsgjennombrudd, «da de vilkår som i tilfelle måtte oppstilles, ikke foreligger.»¹¹⁵

Disse utgangspunktene har senere blitt fulgt opp i juridisk litteratur. Hagstrøm legger til grunn at det «ikke finnes en enkel formel for når gjennomskjæring kan skje, men at dette beror på en totalvurdering av en rekke momenter».¹¹⁶ De sentrale momentene som Hagstrøm viser til er «(1) at aksjonær [...] har *dominerende rådighet* over selskapet slik at selskapet i realiteten ikke er organisatorisk og økonomisk *uavhengig* slik aksjeloven forutsetter, (2) at selskapet *vedvarende har vært underkapitalisert* i forhold til den økonomiske risikoen ved virksomheten, eller (3) at det har skjedd en *illojal tapping* av selskapets midler til fordel for aksjonærene.»¹¹⁷

Kriteriene viser at terskelen for ansvarsgjennombrudd er høy, og at det skal mye til for å fravike de grunnleggende selskapsrettslige utgangspunktene om begrenset aksjonæransvar. Det er ikke tilstrekkelig at kreditor utsettes for et tap. For at ansvarsbegrensningen skal skjæres gjennom må en slik begrensning i det enkelte tilfellet være «utilbørlig eller klart urimelig». Det må altså foreligge sterke rimelighetsbetraktninger som tilsier ansvarsgjennombrudd, i tillegg til at selskapsforholdet ikke lenger fortjener det vern begrensningen har til formål å gi. Grunnet plasshensyn vil oppgaven imidlertid avgrenses mot en nærmere redegjørelse av lærens innhold.

4.3 Sammenfatning og konklusjon

Av de relevante rettskilder kan det trekkes frem et tydelig innhold i en lære om ansvarsgjennombrudd. Gjennomskjæring av det aksjeselskapsrettslige begrensede ansvaret krever et særlig rettsgrunnlag. Det særlige rettsgrunnlaget må fastsettes ved en vurdering av de ulike hensynene som taler for eller imot ansvarsbegrensningen. Tilsidesettelse av ansvarsbegrensningen er betinget av at de særlige grunner som taler for ansvarsgjennombrudd er sterke, og mer enn overveiende. I vurderingen av om de særlige grunner er sterke fremgår det av både forarbeider, praksis og teori at sentrale momenter i vurderingen er hvorvidt det vil være utilbørlig eller urimelig å opprettholde ansvarsbegrensningen, og om det har skjedd en slik sammenblanding mellom selskapene eller selskapet og aksjeeier at det formelle selskapsforholdet ikke fortjener vern. Terskelen for ansvarsgjennombrudd er følgelig høy.

---

¹¹⁵ HR-1996-42-A, s. 757.

¹¹⁶ Hagstrøm (2011) s. 110.

¹¹⁷ *Ibid* s. 110-111.

5 Er det et behov for regler om ansvarsgjennombrudd?

5.1 Innledning

Ved utarbeidelsen av ny aksjelovgivning valgte lovgiver å ikke lovfeste en adgang til ansvarsgjennombrudd, men overlot i stedet utviklingen og etableringen av regler om dette til hovedsakelig domstolene og juridisk teori.¹¹⁸ I proposisjonen av 1996-1997 la likevel departementet enkelte føringer og uttalte at det ved vurderingen av spørsmål om gjennomskjæring bør legges

---

¹¹⁸ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

vekt på «å unngå at det ansvar som kan følge av annen lovgivning, mister sin realitet.»¹¹⁹ Uttalelsen gir grunnlag for å reise spørsmål ved om det foreligger et behov for regler om ansvarsgjennombrudd eller om øvrige regelsett i norsk rett allerede tilfredsstillende ivaretar de hensyn gjennomskjæringsansvar bygger på.

5.2 Erstatningsrettslig ansvar

5.2.1 Hensyn bak regelsettene

Erstatningsrett som rettslig disiplin har til formål å sikre økonomisk kompensasjon for skadeforvoldelse.¹²⁰ Erstatningsinstituttet bygger på to hovedhensyn: gjenopprettelseshensynet og prevensjonshensynet. I gjenopprettelseshensynet ligger at skaden skal gjenopprettes ved å plassere skadelidte i samme økonomiske stilling som før skaden inntraff. I prevensjonshensynet ligger både et element av allmennprevensjon og individualprevensjon; erstatningsplikten søker å virke avskrekkende overfor potensielle skadevoldere (allmennpreventivt), i tillegg til at plikten vil influere vedkommende til å bestrebe en mer aktsom handlemåte for å unngå nye skader og krav (individualpreventivt).¹²¹ I tillegg til de to primærhensynene, er det også andre hensyn som begrunner erstatningsreglene. Blant disse er særlig rettferdighets- og rimelighetsbetraktninger, og pulveriseringshensynet.¹²² Nevnte hensyn ligger til grunn for både de alminnelige erstatningsreglene og de selskapsrettslige erstatningsreglene i asl. § 17-1.

Ved vurderingen av et eventuelt gjennomskjæringsansvar må «prinsippet om ansvarsbegrensningen og de behov dette skal tilgodese [...] settes opp mot behovet for i visse tilfeller å la kreditorinteressen og andre interesser (enn den dominerende aksjeeierinteressen) som knytter seg til selskapet gå foran.»¹²³

Det sentrale hensynet som ligger til grunn for regler om ansvarsgjennombrudd er følgelig hensynet til kreditor. Innbakt i kreditorhensynet finnes et element av gjenopprettelse, men likevel ikke som ved erstatning. Gjennomskjæringsansvar søker ikke å stille kreditor i samme økonomiske stilling som før en skadeforvoldelse, men å forhindre at aksjeeiere tilkjennes et større vern enn formålet med ansvarsbegrensningen tilsier. Kan ansvar ilegges etter reglene om ansvarsgjennombrudd, er det følgelig ikke gitt at kreditor stilles i samme økonomiske stilling som

---

¹¹⁹ *Ibid* s. 117.

¹²⁰ Kjelland (2016) s. 24.

¹²¹ *Ibid* s. 23.

¹²² *Ibid* s. 35-36.

¹²³ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 87.

før skadeforvoldelsen, selv om kompensasjon gis, og det vil i så fall ikke være tale om faktisk gjenopprettelse.

Felles for erstatningsansvar og gjennomskjæringsansvar er at begge rettsgrunnlag bygger på prevensjonshensyn. Hvorvidt erstatningsansvaret faktisk har en preventiv effekt, har dog blitt utfordret. Hagstrøm og Stenvik skriver at det «[a]lt i alt hefter [...] betydelig usikkerhet ved erstatningsrettens skadeforebyggende rolle.»¹²⁴ Blant annet vil utbredelsen av ansvarsforsikringer innebære at det ofte er forsikringsselskaper som vil stå for regningen, hvilket kan tilsi at den preventive virkningen erstatning er ment å ha dempes.¹²⁵ Usikkerheten knytter seg også til at den skadeforebyggende virkningen er vanskelig å konkretisere, især for erstatning utenfor kontrakt.¹²⁶¹²⁷ Den preventive virkningen av en gjennomskjæringsregel kan hevdes å være mer reell. Ansvaret retter seg mot en spesifikk og langt mindre krets av ansvarssubjekter som, grunnet ansvarets karakter, kan argumenteres for å ville være mer bevisst risikoen for å pådra seg eventuelt ansvar. Det kan dermed tenkes at det i regler om ansvarsgjennombrudd vil ligge en oppfordring til aktsomhet som går lenger enn den som fremgår av erstatningsansvar.

5.2.2 Rettsgrunnlagenes rekkevidde

For å ilegge en påstått skadevolder erstatningsansvar etter alminnelige erstatningsrettslige regler, må tre grunnvilkår være oppfylt; ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og årsakssammenheng.¹²⁸ En gjennomskjæringsregel vil være et ansvarsgrunnlag for å ilegge ansvar, og et neste spørsmål er derfor om en gjennomskjæringsregel favner videre enn de erstatningsrettslige ansvarsgrunnlagene.

5.2.2.1 Selskapsrettslig erstatningsansvar ved direkte skadeforvoldelse

Et særlig erstatningsrettslig ansvarsgrunnlag for blant annet aksjeeiere er bestemmelsen inntatt i asl. § 17-1. Det fremgår av bestemmelsens første ledd at forsettlig eller uaktsom voldt skade kan kreves erstattet av selskapet, aksjeeier eller andre. Bestemmelsen er en særlig regulering av den alminnelige erstatningsrettslige culpanormen, og omfatter i hovedsak krav om erstatning

---

¹²⁴ Hagstrøm og Stenvik (2015) s. 18.

¹²⁵ *Ibid* s. 18.

¹²⁶ *Ibid* s. 18.

¹²⁷ Grunnet plasshensyn og oppgavens primære formål, drøftes ikke usikkerheten tilknyttet erstatningsansvarets preventive virkning nærmere.

¹²⁸ Kjelland (2016) s. 24.

for rene formuestap hos en kreditor.¹²⁹ Det er uomstridt at «andre» omfatter selskapets frivillige og ufrivillige kreditorer.¹³⁰ Erstatningsreglene er bevisst gitt en generell og skjønsmessig utforming ettersom lovgiver fant det «ønskelig og nødvendig», fordi det gir «en stor grad av fleksibilitet» og legger opp til at ansvarsspørsmålet «må løses ut fra en konkret vurdering av forholdene i det enkelte tilfellet».¹³¹ Disse bemerkningene fra lovforarbeidene viser at erstatningsbestemmelsen er ment å favne vidt.

Aksjelovgivningen inneholder ikke bestemmelser om aksjeeieres lojalitetsplikt, utover forbudet mot myndighetsmisbruk i asl. § 5-21. Hvorvidt aksjeeiere har lojalitetsplikt overfor selskapet og andre aksjeeiere utover dette har vært omdiskutert. Den tradisjonelle oppfatningen i juridisk teori har lenge vært at det ikke eksisterer en ulovfestet lojalitetsplikt for aksjeeiere.¹³² I avgjørelsen inntatt i HR-2020-1947-A idømmer dog Høyesteretts flertall en majoritetsaksjeeier erstatningsansvar etter asl. § 17-1 for brudd på sin ulovfestede lojalitetsplikt overfor minoritetsaksjeeieren. Mindretallet sluttet seg til flertallets rettslige utgangspunkter, men ville frifinne minoritetsaksjeeieren av prosessuelle grunner.¹³³ Ved å supplere aksjeloven med en ulovfestet lojalitetsplikt, vil blant annet aktsomhetsplikten etter asl. § 17-1 favne enda videre, slik resultatet i HR-2020-1947-A illustrerer.¹³⁴

Anvendelsesområdet for det selskapsrettslige erstatningsansvaret begrenses imidlertid av kravet om at skadeforvoldelsen må være voldt i «den nevnte egenskap» av å være aksjeeier.¹³⁵ Det er tilknyttet ulike rettigheter og plikter til aksjeeierrollen, og disse aksjeeierrettighetene kan deles inn i 1) økonomiske rettigheter, 2) disposisjonsrettigheter og 3) forvaltningsrettigheter.¹³⁶ Det kan hevdes at det i erstatningsrettslig henseende primært vil være forvaltningsrettighetene som er av interesse, nettopp fordi erstatningsansvar er betinget av at aksjeeieren har «voldt» skade. Selv om aksjeeieres økonomiske rettigheter, eksempelvis retten til utbytte, eller disposisjonsrettighetene, eksempelvis retten til å avhende eller erverve aksjer, kan ha indirekte betydning for kreditorene, kan det vanskelig tenkes at utøvelse av denne type rettigheter vil volde kreditorene skade.

---

¹²⁹ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 167 og Aarbakke (2012) s. 906.

¹³⁰ Woxholt (2021b) s. 192-193.

¹³¹ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 82.

¹³² Christoffersen (2021) kapittel 1.

¹³³ HR-2020-1947-A (Akademiet) avsn. 87.

¹³⁴ Se avhandlingens punkt 3.2.2.6.

¹³⁵ Asl. § 17-1 første led.

¹³⁶ Woxholt (2021a) s. 59.

Forvaltningsrettighetene knytter seg hovedsakelig til utøvelse av rettigheter på generalforsamlingen, for eksempel retten til å stemme.¹³⁷ I praksis er aksjeeiernes adgang til å påvirke styringen i selskapet begrenset til deltakelse på generalforsamlingen.¹³⁸ Videre er det slik at den enkelte aksjeeier alene ikke har direkte instruksjonsmyndighet over generalforsamlingen. Stemmeretten i generalforsamlingen er tilknyttet aksjene, ikke aksjeeieren, jf. asl. § 5-3 som fastslår at «[h]ver aksje gir én stemme» når ikke annet er bestemt. Selv om generalforsamlingen som utgangspunkt kan ta opp og avsi vedtak i enhver sak som gjelder selskapet, er det imidlertid selskapets styre som har det primære forvaltnings- og tilsynsansvaret, jf. asl./asal. hhv. §§ 6-12 og 6-13.¹³⁹ På bakgrunn av denne funksjonsfordelingen kan det argumenteres for at det i praksis sjelden vil være at en aksjeeier har forårsaket skade «i nevnte egenskap». Det kan dermed argumenteres for at det er et praktisk behov for en gjennomskjæringsregel. Alminnelige erstatningsrettslige regler vil dog supplere asl. § 17-1. Avgrensningene i det selskapsrettslige erstatningsansvaret vil derav ikke være avgjørende.¹⁴⁰

I Aarbakkeutredningen, som ble foretatt for å vurdere lovendring av aksjeloven av 1997, gis det også uttrykk for at det selskapsrettslige erstatningsansvaret er begrenset. Utredningen hadde til formål å vurdere lovfesting av medvirkeransvar for aksje- og allmennaksjeforhold, og kommenterer i denne forbindelse Aksjelovgruppens forslag i NOU 1992: 29 til lovfesting av erstatningsansvar for aksjeeiere i aksjeloven av 1976. Det legges til grunn i Aarbakkeutredningen at Aksjelovgruppens lovforslag fremstod som en lovfesting av det alminnelige erstatningsansvaret, og det uttales så at «vilkårene for et ansvar for en aksjeeier sjelden ville være oppfylt. Uten å gå veien om medvirkning til brudd på bestemmelser i aksjeloven, selskapets vedtekter, vil det oftest ikke være grunnlag for å konstatere uaktsomhet hos en aksjeeier».¹⁴¹ Selv om uttalelsene knytter seg til lovforslaget til aksjeloven av 1996, er betraktningene overførbare til det tilsvarende uaktsomhetskriteriet som oppstilles i asl. § 17-1. Legges en slik oppfatning til grunn, vil behovet for en gjennomskjæringsregel styrkes ytterligere.

5.2.2.2 Selskapsrettslig erstatningsansvar for medvirkning

I asl. § 17-1 annet ledd oppstilles et erstatningsansvar for den aksjeeier som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til tap. Adgangen for kreditorer til å kreve erstatning for tap som en aksjeeier har medvirket til, utvider anvendelsesområdet for erstatningsreglene betraktelig.

---

¹³⁷ Woxholt (2021a) s. 59.

¹³⁸ *Ibid* s. 206.

¹³⁹ *Ibid* s. 207.

¹⁴⁰ Se nærmere redegjørelse for det alminnelige erstatningsrettslige ansvaret i punkt 5.2.2.1.3.

¹⁴¹ Aarbakke (2004) s. 7.

At medvirkerregelen bidrar til et utvidet vern for blant annet kreditorer understøttes videre av at medvirkeransvaret kun er betinget av at en aksjeeier «forsettlig eller uaktsomt har medvirket» til skadevolding som nevnt i bestemmelsens første ledd. Det gjelder følgelig ikke et tilsvarende krav om at skadeforvoldelsen må være skjedd i egenskap av å være aksjeeier. I det tilfelle en aksjeeier har voldt en skade, og det ikke omfattes av asl. § 17-1 første ledd grunnet mangel på utførelse i kraft av aksjonærposisjonen, vil situasjonen likevel bli rammet av bestemmelsens annet ledd. Det kan argumenteres for at det praktiske behovet for regler om ansvarsgjennombrudd dermed ikke er veldig stort.

Medvirkeransvaret er dog, i likhet med direkte (selskapsrettslig) erstatningsansvar, betinget av utvist uaktsomhet. De tilsvarende begrensningene som ble påpekt i Aarbakkeutredningen vedrørende aksjeeiers uaktsomhet gjør seg følgelig gjeldende også for medvirkeransvaret. Det er dermed tenkelig at det kan forekomme tilfeller der en aksjeeier direkte eller indirekte har voldt en annen tap, men at de selskapsrettslige reglene ikke er anvendelige. Dette taler for at det kan oppstå tilfeller der erstatningsansvaret ikke er anvendelig, men som regler om ansvarsgjennombrudd kan regulere.

5.2.2.3 Alminnelig erstatningsansvar

Det alminnelige ansvarsgrunnlaget i erstatningsretten er culpaansvar. Kjernen i culpaeregelen er at den forsettlige og uaktsomme skadeforvoldelse er erstatningsbetingende.¹⁴² Culpaansvaret gjelder som hovedregel for alle skadefordere, herunder aksjeeiere, og i alle skadesituasjoner, herunder skade påført frivillige og ufrivillige kreditorer. Det er følgelig unntak fra dette utgangspunktet som særskilt må begrunnes.¹⁴³

I Kongeparken-dommen legger førstvoterende til grunn at et eventuelt ansvarsgjennombrudd i tilfelle må begrunnes ut fra to typer argumenter:

- (1) *Fremtrer det som utilbørlig overfor kreditorene å opprettholde ansvarsbegrensningen, og (2) har det vært en sammenblanding mellom selskapene som medfører at selve det formelle selskapsforhold ikke fortjener vern. De to sett argumenter må sees i sammenheng, og det må foretas en helhetsvurdering.*

---

¹⁴² Hagstrøm og Stenvik (2019) kapittel 4.

¹⁴³ Kjelland (2016) s. 84.

Har det oppstått en situasjon som gjør det utilbørlig overfor kreditor å opprettholde ansvarsbegrensningen og situasjonen er forårsaket av en aksjeeier, kan det vanskelig tenkes at aksjeeieren ikke har opptrådt kritikkverdig. Foreligger det kritikkverdige forhold på aksjeeierens side, kan ansvar imidlertid bygges på de alminnelige erstatningsreglene. En eventuell gjennomskjæringsregel vil følgelig overlape erstatningsansvaret i de tilfeller aksjonæren kan bebreides, og dermed kunne bidra til at det erstatningsrettslige ansvaret, som er eksplisitt lovregulert i aksjelovgivningen, mister sin realitet om man i stedet skal bygge på en gjennomskjæringsregel. En nyanseligger imidlertid i fokuset ved de to vurderingsmomentene. I erstatningsrettslig sammenheng består vurderingen i hvorvidt *skadevolder* har utvist uaktsomhet. Ved spørsmål om ansvarsgjennombrudd foretas det en vurdering med henblikk på om det er utilbørlig overfor kreditor som *skadelidte* å opprettholde ansvarsbegrensningen. Uaktsomhets- og utilbørighetsvurderingene er imidlertid helhetsvurderinger. Det er gode grunner til å anta at flertallet av momenter som taler for skadeforvoldende uaktsomhet, også trekker i retning av at det er utilbørlig å opprettholde ansvarsbegrensningen. Forskjellen i fokusområde etter vurderingsmomentene kan følgelig hevdes å ikke ha en realitetsforskjell.

Det er således i de tilfeller en aksjeeier ikke kan klandres for den utilbørlige situasjonen, at en gjennomskjæringsregel vil kunne komme inn som et supplement. I hvilke situasjoner det vil være tilfelle, er ikke helt klart. Det synes likevel forutsatt i Ot.prp.nr.23 (1996-1997) at det ved siden av erstatningsretten, finnes et anvendelsesområde for en gjennomskjæringsregel. I forarbeidene poengteres at «[a]rgumentene for ansvarsgjennombrudd og for erstatningsansvar etter den alminnelige uaktsomhetsregelen flyter lett over i hverandre», men likevel fremholdes en antakelse om at domstolene vil kunne godta en regel om ansvarsgjennombrudd.¹⁴⁴ Synspunktet om at det eksisterer et visst behov understøttes videre av Aksjelovgruppens uttalelse i Ot.prp.nr.36 (1993-1994) om «at det i praksis er konstatert et visst behov for ansvarsgjennombrudd i unntakstilfeller».¹⁴⁵ I samme proposisjon sier departementet seg enig i Aksjelovgruppens syn om at det «i sjeldne tilfeller kan være grunn til å gjøre unntak» fra hovedregelen om ansvarsbegrensningen og at det «foreligger et visst praktisk behov for dette».¹⁴⁶ Det er følgelig opp til domstolspraksis og litteraturen å identifisere når anvendelse av en gjennomskjæringsregel vil bli aktuelt.

5.2.3 Årsakssammenheng

---

¹⁴⁴ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

¹⁴⁵ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 87.

¹⁴⁶ *Ibid* s. 89.

For å statuere erstatningsansvar må det fastslås en årsakssammenheng mellom den skadeforvoldende handling og det økonomiske tapet. Rammes et tilfelle av et erstatningsrettslig grunnlag, vil ansvar likevel avskjæres om det ikke foreligger adekvat årsakssammenheng.¹⁴⁷ Erstatningsansvaret skiller seg på dette punkt vesentlig fra regler om ansvarsgjennombrudd. Årsakssammenheng vil likevel være et moment som kan ha betydning for utilbørighetsvurderingen. Fokuset i utilbørighetsvurderingen er dog hvorvidt det er utilbørlig *overfor kreditor* å opprettholde en ansvarsbegrensning; etter omstendighetene kan det være tilfellet, selv om det ikke foreligger adekvat årsakssammenheng mellom aksjonærens eller morselskapets beslutninger/handlinger og det tap som har oppstått. Regler om ansvarsgjennombrudd vil i så henseende oppstille et videre vern enn erstatningsrettslige grunnlag. Hva som er å anse som utilbørlig overfor kreditorene må imidlertid vurderes i lys av formålet med ansvarsbegrensningen og de konkrete omstendigheter.

5.2.4 Rettsvirkninger

Rettsvirkningene av ansvar etter erstatning eller på grunnlag av en gjennomskjæringsregel er den samme: aksjeeier pålegges en betalingsplikt.

Grunnet de ulike formålene med ansvarsgrunnlaget kan dog utmålingen av betalingsplikten skje etter ulike kriterier. Etter erstatningsreglene skal kompensasjonen som ytes stille skadelidte i samme økonomiske situasjon som før skadeforvoldelsen; det gjelder et prinsipp om full erstatning.¹⁴⁸ Formålet ved ansvarsgjennombrudd er imidlertid ikke gjenoppsettelse. Overfor frivillige kreditorer må betalingsforpliktelse på grunnlag av ansvarsgjennombrudd antakelig være begrenset oppad til selskapsforpliktelsen. Det kan likevel ikke være slik at full utmåling alltid vil bli gitt, men at det kun kompenseres i den grad formålet med ansvarsbegrensningen ikke lenger kan begrunne fritak for ansvar. For ufrivillige kreditorer vil det være større grunn til å anta at utmålingen av betalingsplikten kan bli den samme i kroner og øre.

Ved erstatningsutmålingen gjelder videre ytterligere prinsipper for beregningen av det tap som skadelidte er påført: prinsippet om berikelsesfradrag og skadelidtes tapsbegrensningsplikt.¹⁴⁹ Fastsettelsen av det konkrete tap vil i realiteten ofte være komplekst og utfordrende. Utfordringene som kan oppstå ved erstatningsutmålingen, vil ikke melde seg med samme styrke som ved et gjennomskjæringsansvar. Kan ansvar pålegges med hjemmel i regler om ansvarsgjennombrudd, vil kreditor få dekket et beløp tilsvarende selskapsheftelsen. Det kan argumenteres

---

¹⁴⁷ Rt. 1909 s. 851 og Kjelland (2019) s. 271.

¹⁴⁸ Kjelland (2019) s. 311.

¹⁴⁹ *Ibid* s. 313-314.

for at hensynene bak ansvarsbegrensningen taler for at det ikke bør gis full dekning, men kun i den utstrekning formålet med ansvarsbegrensningen kan begrunne et vern. Underlegges utmålingen en slik begrensning, kan liknende utfordringer som ved erstatningsutmålingen melde seg.

5.2.5 Sammenfatning

Erstatningsrettslige ansvarsgrunnlag og ansvarsgjennombrudd som rettsgrunnlag er langt på vei overlappende. Rettsvirkningene av ansvar er også den samme, men det er gode grunner for å anta at utmålingen kan slå ulikt ut. Rettsgrunnlagene bygger imidlertid på til dels ulike hensyn, hvilket kan begrunne at det foreligger et visst praktisk behov for ansvarsregler. Videre har ikke det erstatningsrettslige kravet om årsakssammenheng et sidestykke i reglene om ansvarsgjennombrudd. Denne forskjellen medfører at en gjennomskjæringsregel kan gi et vern utover det erstatningsretten oppstiller.

5.3 Avtalerettslige tilordningssynspunkter

Videre kan også avtalerettslige tilordningssynspunkter være et grunnlag som kan overlapse med regler om ansvarsgjennombrudd. Dette synes forutsatt i proposisjonen av 1996-1997, der departementet fremholder at det foreligger «flere uavklarte spørsmål i forbindelse med [...] ansvarsgjennombrudd og tilordningssynspunkter.»¹⁵⁰ Avtalerettslige tilordningssynspunkter innebærer at man identifiserer hvilket rettssubjekt som er den reelle medkontrahenten i en avtale. Avgjørelsen inntatt i Rt. 1932 s. 1015 er et eksempel på slik identifikasjon; oppfyllelsen av en grunnbyrde (strømleveranse) ble tilordnet aksjeeieren som den reelle eieren av eiendommen. Rasjonale for tilordningen var aksjeeierens dominerende stilling i selskapet.

Avtalerettslig tilordning som rettsgrunnlag kan være særlig aktuelt ved sammenblanding av selskapets og en aksjonærs virksomhet.¹⁵¹ I slike tilfeller kan sammenblandingen medføre «en tilordning av *forpliktelse* ved at f.eks. aksjonæren tilordnes et ulovfestet objektivt ansvar som reell virksomhetsutøver».¹⁵² Anvendelse av eventuelle regler om ansvarsgjennombrudd ved konsernforhold forutsetter blant annet at det har skjedd en sammenblanding mellom selskapene som gjør at det formelle selskapsforhold ikke lenger fortjener vern.¹⁵³ Rettsgrunnlagene kan

---

¹⁵⁰ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

¹⁵¹ Asmundsson og Gustavsson (1995) kapittel IV.

¹⁵² *Ibid* kapittel IV.

¹⁵³ Se avhandlingens punkt 4.2.

følgelig langt på vei overlappende, og et tilfelle som vil tilfredsstillende vilkårene til et eventuelt gjennomskjæringsansvar i en sak med kontraherende parter, vil antakelig også falle inn under avtalerettslig tilordning.

5.4 Omstøtelse

Et fjerde regelsett som pålegger aksjeeiere en betalingsplikt er reglene etter dekningsloven (deknl.) kapittel 5. Etter dekningslovens omstøtelsesregler kan en aksjeeier, ved selskapets konkurs, bli ansvarlig overfor boet, jf. lovens. § 4-4 som gir loven virkning også for disposisjoner mellom et selskap og dets deltakere. Omstøtelsesreglene har til formål å forhindre unndragelse av aktiva fra kreditorbeslag eller begunstigelse av en kreditor på bekostning av de øvrige.¹⁵⁴ Disposisjoner som kan omstøtes er eksempelvis gaver, urimelig lønnsutbetaling og betaling med usedvanlig betalingsmiddel eller før normal betalingstid jf. hhv. deknl. §§ 5-2, 5-4 og 5-5. Reglene gir følgelig kreditorene et visst vern, og bidrar til å begrense aksjonærens handlingsrom for å skape en situasjon som vil gjøre det utilbørlig å opprettholde en ansvarsbegrensning. Dette trekker i retning av at det praktiske behovet for ansvarsregler ikke er særlig pressende. Synspunktet underbygges videre av at de fleste omstøtelsesreglene bygger på objektive kriterier.¹⁵⁵ Vil det alminnelige- eller selskapsrettslige erstatningsansvaret ikke være anvendelig eller komme til kort, er det likevel mulig at dekningslovens regler kan komme til anvendelse. Vernet begrenses imidlertid av ulike tidsrammer og er betinget av at den part som begunstiges er en «nærstående». Etter deknl. § 1-5 nr. 2 og nr.3 kan imidlertid både en virksomhet og en person, og to virksomheter, på nærmere angitte vilkår anses som «nærstående». De enkelte bestemmelsene stiller videre opp ytterligere vilkår, hvilket innskrenker kreditorenes vern enda mer. Det er derfor ikke utenkelig at det kan oppstå situasjoner hvor reglene ikke er anvendelige, men det likevel vil være utilbørlig å opprettholde en ansvarsbegrensning overfor en aksjeeier. At det kan være et praktisk behov for en gjennomskjæringsregel kan ikke avskrives fullstendig.

5.5 Omgåelsesbetraktninger

Redegjørelsen i punkt 4.2-4.3 viser at gjennomskjæringsansvaret langt på vei overlapper med øvrige grunnlag for aksjeeieres betalingsplikt. Det kan likevel spørres om regler om ansvars-gjennombrudd kan anses som et rettslig verktøy for å forhindre omgåelse av de øvrige ansvarsgrunnlag, og av den grunn ikke medfører at «ansvar som kan følge av annen lovgivning, mister

---

¹⁵⁴ Wiker (2017) note 150.

¹⁵⁵ *Ibid* note 150.

sin realitet».¹⁵⁶ Med omgåelse forstås de tilfeller der et rettssubjekt søker å oppnå et mål på alternative måter enn det regelverket har tilsiktet. Typiske ved omgåelse er at en person har gjennomført en disposisjon for å oppnå et gunstig rettslig resultat som har støtte i regelverkets ordlyd, men som er i strid med regelverkets formål.¹⁵⁷

I aksjeselskapsretten har det ikke vært tradisjon for å tale om egne omgåelseslærer.¹⁵⁸ Temaet har dog blitt omtalt i rettspraksis, blant annet i Nordavis-dommen, inntatt i HR-2012-2022-A. En selskapsaksjonær (Harstad Tidende Gruppen AS) fordelte en større aksjepost mellom sine heleide datterselskaper, i et forsøk på å unngå den vedtektsfestede stemmerettsbegrensningen som gjaldt i generalforsamlinger. Tvistespoersmålet for Høyesterett var om konsernselskaper etter en konkret vurdering skulle identifiseres med hverandre ved anvendelse av en vedtektsbestemmelse om stemmerettsbegrensninger.¹⁵⁹ Omgåelsen i Nordavis var foretatt på selskapets og de øvrige aksjonærenes bekostning.¹⁶⁰ I lys av HR-2020-1947-A, der majoritetsaksjonærene ble ilagt ansvar overfor minoritetsaksjonæren etter ulovfestede regler om lojalitetsplikt, kan det argumenteres for at ansvarsgjennombrudd her likevel ikke vil tjene en praktisk funksjon som sikkerhetsventil for å forhindre omgåelse.¹⁶¹

Det kan imidlertid skje at en aksjonær forsøker å utnytte aksjeselskapsrettslige regler for å omgå krav fra kreditor.¹⁶² I slike tilfeller kan spørsmål gjennomskjæringsansvar bli aktuelt. Dette var tilfellet i RG 2007 s. 411 (*Fina*) der lagmannsretten kom til at det forelå «et bevisst misbruk [...] av ansvarsbegrensning[en]» blant annet fordi en fysisk person utelukkende hadde benyttet sitt heleide aksjeselskap i et tidligere søksmål for å unnsnippe sakskostnadene ved å overføre de omtvistede rettighetene til dette aksjeselskapet, og at overføringen ikke hadde noen realitet utover dette.¹⁶³¹⁶⁴¹⁶⁵ Rettskildeverdien av avgjørelsen er omdiskutert, men avgjørelsen tjener likevel som et fullgodt eksempel på hvordan regler om ansvarsgjennombrudd i enkelte tilfeller vil være en sikkerhetsventil mot omgåelse av annet regelverk, og at regler om ansvarsgjennombrudd har et praktisk anvendelsesområde for særlige tilfeller.¹⁶⁶

---

¹⁵⁶ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 117.

¹⁵⁷ Skar (2019) kapittel 3.

¹⁵⁸ Skar (2019) kapittel 1.

¹⁵⁹ HR-2012-2022-A (Nordavis) avsn 1.

¹⁶⁰ Skar (2019) kapittel 1.

¹⁶¹ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsen i punkt 3.2.2.6.

¹⁶² Skar (2019) kapittel 1.

¹⁶³ RG-2007-411 (*Fina*).

¹⁶⁴ Skar (2019) kapittel 1.

¹⁶⁵ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsen i punkt 3.2.2.4.

¹⁶⁶ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsens rettskildemessige vekt i punkt 3.2.2.4.

Det er en umulig lovgiveroppgave, og for øvrig lovteknisk uhensiktsmessig, å lovregulere enhver potensiell uønsket situasjon. I et dynamisk samfunn skjer en stadig utvikling, og nye situasjoner som utgjør faktisk omgåelse kan finne sted. Gjennom regler om ansvarsgjennombrudd vil det i gjeldende rett være en sikkerhetsventil for de helt særlige tilfellene som ikke fanges opp av øvrig lovgivning.

5.6 Særlig om behovet på miljørettens område

I proposisjonen av 1996-1997 la departementet blant annet til grunn at ansvarsbegrensning utover det mulighet for å drive risikofylt virksomhet tilsier, «er *mest problematisk* [min kursivering] med hensyn til «interesser som selv har liten mulighet til å foreta risikovurderinger, for eksempel miljøskader». I det tilfelle relevant rettskildemateriale ikke gir grunnlag for mer vidtgående regler om gjennomskjæring av ansvarsbegrensningen i asl. § 1-2, kan det spørres om det i norsk rett i alle fall er behov for regler om ansvarsgjennombrudd begrenset til miljøskader.

For forurensningsskader følger en generell betalingsplikt av forurl. § 78. I bestemmelsen heter det at den som blant annet «har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense» i strid med forurensningsloven eller forskrift i medhold av denne kan straffes med bøter. Tilsvarende gjelder for den som «unnlater å treffe tiltak han er pliktig til» etter loven eller forskrift i medhold av denne.¹⁶⁷ I lys av Høyesterett sin tolkning av forurl. § 51 i avgjørelsen inntatt i HR-2010-443-A kan det argumenteres for at Forurensningsmyndighetenes adgang til å gi pålegg om undersøkelse etter forurl. § 51 og det forbud som oppstilles mot ulovlig forurensning i forurl. § 7 gir et vidtgående vern mot forurensningsskader.¹⁶⁸ Høyesterett konkluderte i avgjørelsen med at et morselskap måtte anses for «å ha noe» i lovens forstand, selv om grunnen undersøkelsene knyttet seg til tilhørte datterselskapet.¹⁶⁹ Legges det til grunn at ansvarssubjektet i forurl. § 7 kan forstås like vidt som Høyesterett forstår ansvarssubjektet i forurl. § 51 i HR-2010-443-A, kan det følgelig argumenteres for forurensningsloven gir et tilstrekkelig vern av miljøet med hensyn til forurensningsskader, og at regler om ansvarsgjennombrudd med andre ord vil være overflødig i dette henseende.¹⁷⁰

Spørsmålet om det bør gjøres unntak fra forløperen til asl. § 1-2 første ledd ble drøftet i proposisjonen av 1988-1989 tilknyttet lovendring av forurensningsloven, der forurensningsansvar for

---

¹⁶⁷ Forurl. § 78 første ledd bokstav b.

¹⁶⁸ Se avhandlingens punkt 2.2.3.

¹⁶⁹ Se nærmere redegjørelse for avgjørelsen i punkt 3.2.2.3.

¹⁷⁰ Se nærmere redegjørelse for forståelsen av forurl. § 7 i punkt 2.2.3.

konsern og dominerende aksjeeier ble særskilt nevnt.¹⁷¹ Departementet drøfter i denne forbindelse medvirkningsansvaret i aksjeloven av 1976 § 15-1 annet punktum, som hjemlet et snevrere medvirkningsansvar enn det som fremgår av dagens asl. § 17-1 annet ledd. Etter å ha fastslått medvirkeransvarets særlige betydning i konsernforhold og for dominerende aksjeeier angis to eksempler på tilfeller hvor medvirkningsregelen kan tenkes anvendelig: 1) morselskapet utøver den reelle styringen over et datterselskap, og instruerer dette om å iverksette miljøfarlig virksomhet uten å overholde miljøvernpålegg og/eller negligjere tiltak miljøhensyn tilsier og 2) underfinansiering av datterselskap, slik at det ikke har tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre miljøverntiltak som virksomheten tilsier.¹⁷² Departementets bemerkninger viser at forurensningsloven supplert med et selskapsrettslig medvirkeransvar gir et vidtgående vern av miljøet mot forurensningsskader. Det kan argumenteres for at de tilfeller der spørsmål om gjennomskjæringsansvar kan komme på tale, allerede vil fanges opp av det eksisterende regelverket.

I Ot.prp.nr.33 av 1988-1989 reiser departementet også spørsmålet om «man skal gå *lenger* i å pålegge morselskap og andre som eier alle aksjene, eventuelt en dominerende aksjepost i et selskap, objektivt ansvar for forurensningsskader», altså en regel om ansvarsgjennombrudd.¹⁷³ Spørsmålet besvares negativt. Synspunktet begrunnes med det begrensende ansvarets grunnleggende betydning for risikofylt virksomhet og dets samfunnsmessige betydning, og at disse hensyn gjør seg gjeldende også overfor forurensningsskader. Videre uttales det at departementet «ikke [kan] se at det foreligger tilstrekkelig grunn til at kreditor etter krav om forurensningserstatning skal komme i noen bedre stilling enn selskapets øvrige kreditorer når det gjelder muligheten for å skjære gjennom aksjeselskapsformen og gjøre et direkte ansvar gjeldende over aksjeeierne.»¹⁷⁴ Departementets uttalelse om at ansvarsbegrensningens formål også vil gjelde i tilfeller med forurensningsskade kan ikke bestrides; det må foretas en avveining av hensyn også for denne kravstype. Det kan dog argumenteres mot synspunktet om at det ikke foreligger tilstrekkelig grunn til at kreditorer ved forurensningsskade skal komme i en bedre stilling enn øvrige kreditorer med hensyn til ansvarsgjennombrudd. Ved forurensningsskade kan enkelte (ufrivillige) kreditorer påføres konkrete tap, men i realiteten vil hele verdenssamfunnet bli skadelidende. Per nå står verden overfor betydelige globale miljøutfordringer med fatale konsekvenser for verdenssamfunnet i sin helhet, og enhver aktivitet med forurensende virksomhet bidrar til å forsterke utfordringene. Slike tilfeller skiller seg derfor markant fra øvrige skader som kan påføres en kreditor, og det kan argumenteres for at det etter omstendighetene er større grunn til å gå *lenger* i å pålegge et morselskap eller en dominerende aksjeeier objektivt ansvar ved ulovlig forurensningsskade. Selv om kreditor ved forurensningsskade vil få en tilfeldig

---

¹⁷¹ Ot.prp.nr.33 (1988-1989) s. 67-68.

¹⁷² *Ibid* s. 68.

¹⁷³ *Ibid* s. 68.

¹⁷⁴ Ot.prp.nr.33 (1988-1989) s. 68.

fordel sammenlignet med øvrige selskapskreditorer, taler de vidtrekkende virkningene av forurensningsskader i favør av en slik særstilling. Foreligger det rettslig grunnlag for å pålegge morselskap eller dominerende aksjeeier ansvar i slike tilfeller, vil det gi sterke insentiver til utøvelse av mer miljømessig forsvarlig virksomhetsutøvelse. Hvorvidt miljøhensyn bør tillegges særlig eller utslagsgivende vekt ved avveining av hensyn, er imidlertid i siste instans et politisk spørsmål.

Miljøinteressene omfatter mer enn kun utslipp av forurensende drivhusgasser. Det er tenkelig at regler om ansvarsbrudd kan ha en praktisk betydning for ivaretagelse av øvrige miljøinteresser, for eksempel skade på biologisk mangfold eller andre negative innvirkninger på ulike økosystemer. Det eksisterer dog lovgivning som tar sikte på å ivareta og verne også disse hensyn, eksempelvis naturmangfoldloven. Spørsmålet om det er grunnlag for å gå lenger i å pålegge morselskap eller dominerende aksjeeier ansvar utover det eksisterende miljørettslovgivning i dette henseende, må antakelig besvares likt som ved forurensningsskade. Ivaretakelsen av det biologiske mangfoldet er av allmenn interesse og avgjørende for optimalt økologisk samspill. Behovet for beskyttelse strekker seg følgelig lenger enn bare beskyttelse av den enkelte kreditor som påføres skade. Det foreligger et tilsvarende behov for et sterkt insentiv til miljømessig forsvarlig virksomhetsutøvelse, hvilket kan begrunne et ansvar som går lenger enn det eksisterende miljørett gir.

5.7 Sammenfatning og konklusjon

Det finnes en rekke rettsgrunnlag som pålegger aksjeeiere en betalingsplikt når nærmere angitte vilkår er oppfylt.

Det selskapsrettslige erstatningsansvaret etter asl. § 17-1 er betinget av at skaden er voldt i egenskap av å være aksjeeier. Det kan hevdes at dette vilkåret, på bakgrunn av selskapsstrukturen, medfører at bestemmelsen i realiteten sjelden vil få anvendelse, da aksjeeiere vanskelig kan påføre kreditorer skade ved utøvelse av sine aksjerettigheter. I det tilfellet, vil en gjennomskjæringsregel ha stor praktisk betydning. Den praktiske betydningen minskes imidlertid betraktelig ettersom bestemmelsens annet ledd oppstiller et medvirkeransvar som ikke er betinget av et tilsvarende krav om årsakssammenheng. Heller ikke etter det alminnelige erstatningsansvaret er det nødvendig med tilsvarende årsakssammenheng; det er tilstrekkelig å statuere årsakssammenheng mellom aksjeeierens handling og skaden, det må ikke være skjedd i egenskap av å være aksjeeier. Den alminnelige erstatningsretten har, som redegjort for, et vidt anvendelsesområde, og det er vanskelig å tenke seg situasjoner hvor det vil være utilbørlig å opprettholde ansvarsbegrensningen, uten at det også oppfyller kravene til uaktsomhet og årsakssammenheng etter culpanormen. Regler om ansvarsgjennombrudd vil derfor hevdes å kun fungere som et

supplement for de tilfeller der aksjeeier ikke kan bebreides for den utilbørlige situasjonen. Når slike situasjoner vil forekomme er ikke enkelt å forutsi, men aksjelovens forarbeider legger dog opp til at det må overlates til rettspraksis og teori å avklare dette.

For ivaretagelse av miljøinteresser oppstiller eksisterende miljølovgivning et vidtgående vern; gjennom blant annet forurensningsloven supplert med alminnelig erstatningsansvar. Det kan likevel argumenteres for at miljøet, grunnet dets særstilling som en interesse som ikke kan fremme sin egen sak og dets enda mer unike stilling som en kritisk interesse for klodens overlevelse, tilsier et ansvar utover det ansvaret som allerede gjelder. Legges en slik forståelse og verdiavveining til grunn er det ikke tvilsomt at regler om ansvarsgjennombrudd vil oppfylle et praktisk behov i form av ytterligere miljøbeskyttelse.

Videre tilbyr gjeldende lovgivning kreditorer ytterligere vern gjennom regler om omstøtelse i dekningsloven. Omstøtelsesreglene trekker i retning av et mindre praktisk behov for en lære om ansvarsgjennombrudd.

Omgåelsesbetraktninger taler imidlertid for at ansvarsgjennombrudd kan tjene som en nødvendig sikkerhetsventil.

Samlet sett synes de øvrige rettsgrunnlagene for aksjeeieres betalingsplikt å trekke i retning av at det generelle praktiske behovet for en gjennomskjæringsregel er lite. Departementet la imidlertid til grunn i proposisjonen av 1993-1994 at «det foreligger et visst praktisk behov» for å gjøre unntak fra reglen om ansvarsbegrensning i aksjeselskap.¹⁷⁵ Denne forarbeidsuttalelsen sammenholdt med den senere uttalelsen i proposisjonen av 1996-1997 om at de uavklarte spørsmål i forbindelse med selskapsrettslig erstatningsansvar, ansvarsgjennombrudd og tilordnings-synspunkter «egner seg best for og løses i teori og praksis» tilsier imidlertid at en gjennomskjæringsregel etter omstendighetene vil ha en praktisk betydning. Dette synspunktet understøttes videre av betydningen gjennomskjæringsansvar kan ha i forbindelse med å forhindre omgåelse av regelverk. I alle tilfeller synes behovet i alle fall å være størst i konsernforhold og antakelig ved miljøskader, men hvor stort det praktiske behovet er i disse henseender kan diskuteres.

Litteraturliste

Juridisk litteratur

---

¹⁷⁵ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 89.

- Aarbakke (2007) Aarbakke, Magnus. «Medvirkeransvar og identifikasjonsansvar i aksje- og allmennaksjeselskapsforhold», 2007.
https://www.regjeringen.no/contentassets/2b68e479c4a74f389a36fabb226e6792/horingsnotat-medvirkeransvar.pdf?fbclid=IwAR2m0rq-Rcy3EqkjdhSTy9nCUu_iKoVa2e7igR4mD0p6H6AOrkQPH5F3V8 .
- Aarbakke mfl. (2012) Aarbakke, Magnus mfl. *Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper og Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven): Kommentartutgave*, 3. utg., Universitetsforl., 2012.
- Andenæs (1984) Andenæs, Mads Henry. «Morselskaps ansvar for datterselskaps forpliktelser (ansvarsgjennombrudd)». I *Forhandlingene ved det 30. nordiske juristmøte Oslo 15-17. august 1984*. Oslo: Det norske lokalstyret for de Nordiske juristmøter, 1984, s. 183-184.
- Andenæs (2007) Andenæs, Mads Henry. *Selskapsrett*. Oslo: M.H. Andenæs, 2007.
- Asmundsson og Gustavsson (1995) Asmundsson, Steffen og Geir Gustavsson. «Utvidet aksjonæransvar – ansvarsgjennombrudd». *Jussens Venner* årg. 61, nr. 4 (1995) s. 192-298. [Lest i Idunn].
- Backer (2020) Backer, Inge Lorange. *Norsk sivilprosess*. 2.utg., Oslo: Universitetsforl., 2020.
- Boe (2010) Boe, Erik Magnus. *Innføring i juss, Juridisk tekning og rettskildelære*. 3 utg., Oslo: Universitetsforl., 2010.
- Bråthen (2015) Bråthen, Tore, *LG-2013-210482*. «Morselskapets ansvar etter forurensningsloven for datterselskapets opprydningskostander i forbindelse med miljøopprydning. Anke ikke tillatt fremmet, jf. HR-2015-470-U». *Nordisk Tidsskrift for Selskapsrett* 2015:3 s. 105, 2015. [Lest i Lovdata Pro]

- Bråthen (2019) Bråthen, Tore. *Selskapsrett*. 6. utg., Gyldendal/FOCUS., 2019.
- Bugge (1999) Bugge, Hans Christian. *Forurensningsansvaret: det økonomiske ansvaret for å forebygge, reparere og erstatte skade ved forurensning*. Oslo: Tano Aschehoug, 1999.
- Christoffersen (2021) Christoffersen, Margrethe Buskerud. «Aksjeeiers lojalitetsplikt etter norsk rett. HR-2020-1947-A». *Jussens Venner* årg. 56, nr. 3 (2021) s. 152-191 [Lest i Juridika].
- Fjørtoft (1997) Fjørtoft, Tore. «Ansvarsgjennombrøt – eit spørsmål om selskapsrettsleg identifikasjon?». *Jussens Venner* årg. 59, nr. 5 (1997) s. 300-317 [Lest på Idunn]
- Grønland (1996) Karl-Anders, Grønland. «Aksjeeiers ansvar for selskapets forpliktelser – etter to dommer avsagt av høyesterett 8. og 29. mai 1996». *Tidsskrift for forretningsjus*, nr. 3 (1996) s. 101. [Lest i Lovdata Pro].
- Hagstrøm (1993) Hagstrøm, Viggo. «Ansvarsgjennombrudd etter norsk rett». *Tidsskrift for rettsvitenskap* årg. 106, nr. 3.4 (1993) s. 250-282. [Lest i Lovdata Pro].
- Hagstrøm (2011) Hagstrøm, Viggo. *Obligasjonsrett*. 2.utg., Universitetsforl, 2011.
- Hagstrøm og Stenvik (2019) Hagstrøm, Viggo og Are Stenvik. *Erstatningsrett*. 2 utg., Universitetsforl., 2019. [Lest i Juridika]
- Hauknes (2017) Hauknes, Erik Mathias. *Gjennomskjæring av aksjeselskap – Argumentene for ulovfestet ansvarsgjennombrudd med oppmerksomhet mot betydningen av kreditors styrke* [Masteroppgave]. Oslo: Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, 2017. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/56596/614.pdf?sequence=5&isAllowed=y>.
- Innjord og Pihlstrøm (2012) Innjord, Frode og Andreas Pihlstrøm. «Morselskapets ansvar etter foruresningsloven § 7 – betydningen av

- Høyesterettsdom i Rt-2010-306». *Tidsskrift for eiendomsrett* årg. 8, nr. 1 (2012) s. 1-20. [Lest i Idunn].
- Knudsen (1994) Knudsen, Gudmund. «Gjeldsansvar i konsern». I *Noen sentrale emner innen norsk konsernrett*. Torvild Aakvaag mfl., Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1994, s. 85-115.
- Kjelland (2019) Kjelland, Morten. *Erstatningsrett – en lærebok*. 2.utg., Universitetsforl., 2019.
- Lilleholt, Mestad og Selmer (2019) Lilleholt, Kåre, Mestad, Ole og Knut, S. Selmer. «Rettsystemet». I *Knophs oversikt over Norges rett*. Harald Irgens-Jensen red., 15. utg., Oslo: Universitetsforl., 2019, kapittel 2. [Lest på Juridika]
- Marthinussen og Aarbakke (1996) Marthinussen, Hans Fredrik og Magnus Aarbakke. *Aksjeloven med kommentarer*. 2. utg., ved Magnus Aarbakke og Asle Aarbakke, Oslo: Tano Aschehoug, 1996.
- Nygaard (2007) Nils, Nygaard. *Skade og ansvar*. 6.utg., Universitetsforl., 2007. [Lest i juridika].
- Sjåfjell (2010) Sjåfjell, Beate. «Kan aksjeselskapet sette miljøet foran gevinstkravet?» I *Jussens Venner* årg. 46, nr. 6 (2011) s. 309-324. [Lest i Lovdata Pro].
- Sjåfjell (2010) Sjåfjell, Beate. «Miljørettslig ansvarsgjennombrudd i selskapsretten – Høyesteretts dom 10. mars 2010 (HR-2010-443-A)». *Nytt i privatretten*, nr. 2 (2010) s. 19-20. [Lest i Lovdata Pro].
- Skar (2019) Skar, Henrik. «Omgåelse i aksjeselskapsretten». *Tidsskrift for Rettsvitenskap* årg. 132 (2019) s. 269-306. [Lest i juridika].
- Skoghøy (2002) Skoghøy, Jens Edvin A. «Bruk av rettsavgjørelser ved lovtolkning og annen rettsanvendelse». I *Nybrott og odling: festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen, 3.april 2002*. Gudrun Holgersen, Kai Krüger, Kåre Lilleholt og Bjarte

Askeland red., Bergen: Fagbokforl., 2002, s. 323-343. [Lest i Lovdata Pro]

- Kjelland (2016) Kjelland, Morten. *Erstatningsrett, en lærebok*. 2.utg., Oslo: Universitetsforl., 2016. [Lest i Juridika]
- Wiker (2017) Wiker, Håvard. *Norsk Lovkommentar: Dekningsloven*, Gyldendal Rettsdata (2017) [lest på Rettsdata].
- Woxholt (2018) Woxholt, Geir. *Selskapsrett*. 6.utg., Oslo: Gyldendal juridisk, 2018.
- Woxholt (2021a) Woxholt, Geir. *Selskapsrett*. 7.utg., Oslo: Gyldendal, 2021.
- Woxholt (2021b) Woxholt, Geir. *Selskapsrett i et nøtteskall*. 4. utg., Oslo: Gyldendal juridisk, 2021.
- Zimmer (2018) Zimmer, Frederik. *Lærebok i skatterett*. 8.utg., Oslo: Universitetsforl., 2018.

Norske lover:

- 1814 Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven).
- 1915 Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven).
- 1969 Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeerstatningsloven)
- 1973 Lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. (lønnsgarantiloven).
- 1976 Lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven).
- 1981 Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven).
- 1984 Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs.

1984	Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven).
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven).
2009	Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).

Lovforarbeider:

Innstilling fra Aksjelov- *Innstilling fra Aksjelovkomiteen av 1947. 1952.*
komiteen

Ot.prp.nr.33 (1988-1989) *Om lov om endringer i lov 13 mars 1981 nr 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) m.v (Erstatningsansvar ved forurensningsskade)*

NOU 1992:29 *Lov om aksjeselskaper*

Ot.prp.nr.36 (1993-1994) *Om lov om aksjeselskaper*

Ot.prp.nr.23 (1996-1997) *Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)*

Ot.prp.nr.55 (2005-2006) *Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.)*

Høyesterettspraksis:

Rt-1991-119 (Normount)

HR-1996-49-B (Kongeparken)

HR-1996-42-A (Minnor)

HR-2007-154-U

HR-2010-443-A (Hempel I)

HR-2012-2022-A (Nordavis)

HR-2018-2371-A

HR-2020-1947-A (Akademiet)

Underrettspraksis:

LA-2020-177208

RG-2007-411 (Fina)